

CUMHURİYET BİLHASSA KİMSESİZLERİN KİMSESİDİR

H. Otatürk

VERITAS

ADALET YERİNİ BULSUN, VARSIN GÖKLER YIKILSIN

2025-2026/1. SAYI

YILLIK HUKUK DERGİSİ

VERITAS

Bir öğrenci dergisidir.

İmtiyaz Sahibi

**İstanbul Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Adına
Prof. Dr. Mustafa Koçak**

Editör

Prof. Dr. Nihal Saban

Editör Yardımcısı

Dr. Öğr. Üyesi Merve Selin Şohoğlu

Yayın Kurulu

**Yunus Emre Sayın
Sude Türken
Berk Varul
Ömer Polat
Zelal İnçe**

Danışma Kurulu

**Prof. Dr. Pervin Somer
Doç. Dr. Güray Türker
Dr. Öğr. Üyesi Barış Işık
Dr. Öğr. Üyesi Sinem Şirin Işık
Dr. Öğr. Üyesi Pınar Çağlı
Dr. Öğr. Üyesi Elif Seda Gürkan
Dr. Öğr. Üyesi F. Ceren Akçabay Karataş**

Kapak/Sayfa Tasarım

**Sude Türken
Yunus Emre Sayın**

İletişim: veritas@okan.edu.tr

ADALET YASAYA SIĞAR MI?

DERRİDA’NIN YASANIN GÜCÜ’NDEN HUKUK ÖĞRENCİLERİNE BİR YAPIBOZUMU DAVETİ

Sevgili Okuyucular,

Üniversitemizin ve Hukuk Fakültemizin ilk öğrenci dergisi Veritas’ın ilk sayısına hoş geldiniz. Bu dergi, bizim için hem büyük bir gurur hem de önemli bir sorumluluk.

Ülkemizde hukuk uygulamasının zorlaştığı bu dönemde, derslerde ve gündelik hayatta sıkça karşılaştığımız bir soruyla toplum olarak yüzleşiyoruz: Kanunlar net, kararlar “yasaya uygun”olsa da içimizdeki bir ses sürekli olarak “Peki bu gerçekten adil mi?” diye soruyor. Böylesi zamanlarda Jacques Derrida’nın Force of Law (Yasanın Gücü) metni aklıma geliyor.

Hukuk fakültesinde yasaları okumayı, yorumlamayı ve uygulamayı öğretiyoruz/öğreniyorsunuz. Peki ya yasa ile adalet aynı şey değilse? Derrida’ya göre hukuk yapıbozuma açıktır; çünkü tarihseldir, yorumlanabilir ve kurucu bir şiddet barındırır. Adalet ise yasanın ötesindedir ve yapıbozuma uğratılamaz niteliktedir.

Derrida, Yasanın Gücü’nde yasa ile adalet arasında keskin bir ayrım yapar. Hukuk, uygulanabilirlik ile ayrılmaz biçimde bağlıdır; yasayı uygulamak bir güç kullanmaktır. Bu güç, hukukun “mistik temeli”ni de ortaya çıkarır. Her hukuk sistemi, anayasanın ilanı veya devrim gibi kurucu şiddet anlarıyla doğar.

Adalet ise bambaşka bir yeredir: Hesaplanamaz, tekil ve yasanın ötesindedir. Hukukun yapıbozuma açık olması ise bir dezavantaj değil, toplumsal ilerlemenin kapısını aralayan bir şanstır.

Derrida özellikle karar anındaki açmazlar üzerinde durur. En önemlisi “kararsızlığın hayaleti”dir. Her adil karar, mevcut yasayı uygulamakla yetinemez; hukukçu aynı zamanda somut olaya ve “öteki”ye özgü adaleti de gözetmek zorundadır.

Derrida’nın ifadesiyle “Kararsız olan şey, hesaplanabilir olandan yabancı olmasına rağmen, yine de imkânsız bir karara teslim olmak zorundadır.” Bu gerilimi ceza, insan hakları ve vergi hukukunda her gün yaşıyoruz. Bir metni yapıbozuma uğrattığımızda görürüz ki anlam sabit değildir; ertelenmiş ve farklılaşmıştır. Bu farkındalık, karar anında hem özgürlük hem ağır bir sorumluluk getirir.

Derrida’nın meşhur cümlesi “Yapıbozum adalettir” der. Bu ifade, adaletin kendisinin yapıbozuma uğratılamaz olduğu gerçeğiyle çelişmez. Tam tersine yapıbozum adalete giden yolda hukuku sürekli sorgulama ve eleştirme çabasıdır.

Yasanın Gücü’nü okuduktan sonra hukuk okumak, yasayı bilmekten öte, adaleti aramaya mahkûm olmak anlamına geliyor. Bir sonraki dersinizde veya stajınızda bir kanun maddesini okurken bir an durun ve sorun: “Bu gerçekten adil mi, yoksa sadece yasal mı?”

Adalet belki hiçbir zaman tam olarak “var” olmayacak. Ama tam da bu yüzden, ona doğru sonsuz bir hareket halinde olmak zorundayız. Yapıbozum, işte bu hareketin ta kendisidir.

Siz bir karar verirken o “karar verilemez” anı fark edecek misiniz?

Veritas’ın bu ilk sayısında sizleri de bu sorgulamaya davet ediyoruz.

Prof.Dr.Nihal Saban

Jacques Derrida, “Yasanın Gücü: Otoritenin Mistik Temeli” (Deconstruction and the Possibility of Justice), Çeviren: Zeynep Direk, Şiddetin Eleştirisi Üzerine, Metis Defterleri, Hazırlayan ve Sunuş: Aykut Çelebi, Nisan 2014 İstanbul, s. 43-133.

İçindekiler

1- Editörden Okuyuculara Not

Adalet Yasaya Sığar mı?

2- Veritas

Veritas: Adaletin Sönmez Meşalesi ve Hukukun Ontolojik Temeli

3-Hukuk Kulübü Çalışmaları

2025/2026 Eğitim Öğretim Yılında Hukuk Kulübü Neler Yaptı?

6- Röportaj

- Okan Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Güliz Muğan ile Söyleşi
- Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Koçak ile Söyleşi
- İstanbul Barosu Başkanı Prof. Dr. İbrahim Özden Kaboğlu ile Söyleşi

14- Karar İncelemesi

Anayasa Mahkemesinin Efhyia Meetzlou ve Diğerleri Kararı Çerçevesinde Cemaat Vakıflarında Seçim Hakkı ve Örgütlenme Özgürlüğü

17- ELSA Programı

ELSA Programı Nedir?

18- Makale

- Suça Sürüklenen Çocuk ve Medyanın Etkisi
- Dijital Ortamlara Getirilen Kısıtlamalar ve Yaptırımlar
- Denetimli Serbestlik Sisteminin Uygulamada İşleyişi
- Çocuk Teslimine İlişkin İcra Usulünün Kaldırılması: Sorunlar ve 7343 Sayılı Kanun Sonrası Yeni Sistem
- Suçsuzluk Karinesi, Lekelenmeme Hakkı ve Basının Haber Verme Hakkı, Basın Özgürlüğü İlişkisi

32- İnceleme

- Hiçbir Şey Yapmamanın Ağırlığı: Oblomovluk ve Hukukun Sınırları
- Ceza Muhakemesinin Temel İlkeleri ve Adil Yargılanma Sorunu: “Canavar Harmon” Filmi Üzerinden İnceleme
- Ceza Muhakemesi Kapsamında “The Trial Of Chicago 7” Filminin İncelemesi

39- Bulmaca

Hukuki Terimlerle Kelime Avı
Hukuki Terimlerle Çengel Bulmaca

VERITAS: ADALETİN SÖNMEZ MEŞALESİ VE HUKUKUN ONTOLOJİK TEMELİ

Dr. Merve Selin Şohoğlu

“Veritas” ismi, bir hukuk dergisi için sadece estetik bir tercih değil; adaletin özüne, hukukun tarihsel derinliğine ve akademik dürüstlüğe verilmiş bir sözdür. Latince "hakikat" veya "gerçek" anlamına gelen bu kavram, tarih boyunca hem hukuki düzenlemelerin hem de akademik arayışların kurucu direklerinden olmuştur. Bu yazıda, bir hukuk yayınına "Veritas" isminin verilmesinin ardındaki mitolojik, akademik ve hukuki anlamları inceleyeceğiz.

Mitolojik Kökenler: Saklı Olanın Peşinde

Roma mitolojisinde zamanın titanı Satürn’ün kızı ve erdem tanrıçası Virtus’un annesi olan, Veritas, dürüstlük, samimiyet ve mutlak doğruluğun tanrıçasıdır. Mitolojik anlatılarda Veritas, hile ve aldatmacanın hüküm sürdüğü bir dünyada gerçeğin keşfedilmesinin ne denli zor olduğunu simgeleyecek şekilde kutsal bir kuyunun dibinde saklanan, ulaşılması güç bir figürdür.

Hukukçular için oldukça çarpıcı olan bu metafor, tıpkı kuyunun dibindeki tanrıçaya ulaşmak gibi, maddi gerçeğe ulaşmanın da sabır, yöntem ve dürüstlük gerektirdiğini simgeler.

Akademik Miras: Üniversitenin Varlık Nedeni

Akademik dünyada Veritas, üniversite kurumunun varoluşsal gerekçesidir. Alman filozof Karl Jaspers’a göre üniversite, "İnsanın bilgi aracılığıyla hakikate ulaşma çabasının kurumsallaşmış biçimidir." Hakikatin özgürce araştırılması, yükseköğretimin pratik ve faydacı hedeflerin ötesine geçmesini sağlar. Bu nedenle Veritas, Harvard Üniversitesi, Yale Üniversitesi, Berlin Frei Üniversitesi gibi dünyanın en saygın eğitim kurumlarının sarsılmaz pusulası olmuştur.

Öğrenciler tarafından çıkarılan bir derginin bu ismi seçmesi, Jaspers’ın vurguladığı "hakikat arayışının üniversitenin kuruluş fikri olduğu" ilkesine sadakati gösterir.

Hukuki Perspektif: Kesin Hüküm ve Maddi Gerçek

Hukuk doktrininde Veritas, yargısal kararların üzerine inşa edildiği maddi gerçekliği ifade eder. Roma hukukundan günümüze miras kalan en temel usul hukuku ilkelerinden biri şudur: "*Res judicata pro veritate habetur*" (Kesinleşmiş hüküm, hakikat addedilir). Bu ilke, hukuk düzeninin istikrarını sağlamak adına, bir mahkeme kararının artık tartışmasız bir hukuki gerçeklik olarak kabul edilmesi gerektiğini vurgular.

Ancak hukuk dünyasında hakikat, her zaman otoriteyle barışık değildir. Roger Manwood’a atfedilen "*Ubi non valet Veritas, praevalet auctoritas*" (Hakikatin gücünün yetmediği yerde, otorite üstün gelir) vecizesi, hukukun egemen güçler tarafından araçsallaştırılması riskine karşı bir ihtardır. Bir hukuk dergisi, ismini bu düsturdan alarak, otoritenin karşısında her zaman maddi gerçeğin ve adaletin yanında duracağını beyan etmiş olur. Gerçeğe ulaşmaya çabalamak sadece zihinsel bir uğraş olmayıp, aynı zamanda toplumsal çürümeye ve adaletsizliğe karşı gösterilen medeni cesaret pratiğidir. Gustav Klimt’in “*Nuda Veritas*” (Çıplak Gerçek) tablosunun üst kısmında yer alan Alman şair Leopold Schefer’in sözleri gibi, “*Gerçek ateştir ve gerçeği söylemek parlamak ve yanmak demektir.*”

Neden Veritas?

Bu derginin "Veritas" adını taşıması, genç hukukçuların sadece kanunları ezberleyen teknisyenler değil, hakikatin izini süren entelektüeller olma iddiasıdır. Kuyunun dibindeki tanrıçadan, Harvard’ın kalkanına, Roma’nın hukuk düsturlarına kadar bu isim; şeffaflığı, dürüstlüğü ve güveni temsil eder.

Hukuk, "*Veritas simplex oratio est*" (Hakikatin dili sadedir) ilkesince, karmaşık manipülasyonların ötesinde duru bir adalet arayışıdır. Bu dergi, ismiyle sadece bir yayın değil, adaletin tecellisi için gereken o “gerçeğin” peşinde koşulacağına dair verilmiş bir akademik yemindir.

2025/2026 Eğitim Öğretim Yılında Hukuk Kulübü Neler Yaptı?

Düzenleyen: Zelar İnçe

Üniversitemizde gerçekleştirilen topluluk tanıtım gününde kulübümüzün standını kurarak öğrencilerle bir araya geldik. Fakültemiz ve kulüp faaliyetlerimiz hakkında bilgi paylaşımı yaptığımız bu etkinlik, yeni arkadaşlıkların kurulduğu ve keyifli anların yaşandığı neşeli bir gün oldu.

Dava Dosyası Workshop etkinliğimizde, teorik bilgilerimizi pratiğe dökme şansı yakaladık. Katılımcı arkadaşlarımız ile beraber oyun eşliğinde sosyalleştığımız bir etkinlikti.

“Kadına Karşı Şiddeti Önleme ve Koruma Stratejileri” başlığı altında düzenlediğimiz seminerde çok değerli konuklarımızı ağırladık. Prof. Dr. Pervin Somer, Dr. Öğr. Üyesi Evra Çetin ve Dr. Öğr. Üyesi Merve Selin Şohoğlu’nun katılımıyla gerçekleşen bu oturumda, şiddetin önlenmesine yönelik konuları ele alarak farkındalık yaratmak amacıyla etkinliğimizi gerçekleştirdik.

Çanta Boyama Etkinliği, Fakültemizin yoğun akademik temposuna kısa bir mola vererek öğrencilerin yaratıcılıklarını özgürce ortaya koyduğu keyifli bir buluşmaya dönüştü. Renklerin ve yaratıcılığın konuştuğu bu etkinlik hem eğlenceli hem de unutulmaz oldu.

Anıtkabir ziyaretiyle Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü saygı ve minnetle andık. Tarihî ve manevi atmosferiyle bizlere unutulmaz bir deneyim yaşattı.

Yargıtay'a düzenlediğimiz gezi kapsamında yüksek yargının işleyişini yakından inceleme imkânı bulduk. Mesleki bakış açımızı geliştiren verimli bir ziyaret gerçekleştirdik

Hukuk Fakültesi öğrencileri olarak gerçekleştirdiğimiz Türkiye Büyük Millet Meclisi gezisi, yasama faaliyetlerini yerinde gözlemleme fırsatı sundu. Demokrasi kültürünü yakından tanıdığımız öğretici ve anlamlı bir deneyim oldu.

Anayasa Mahkemesi'ne gerçekleştirdiğimiz ziyaretle anayasal yargının işleyişini yerinde gözlemleme fırsatı bulduk. Hukukun denetim mekanizmasını yakından tanıdığımız öğretici bir deneyim oldu.

İstanbul Barosu ile Üniversitemiz arasında Hukuk Kliniği çalışmasının başlatılması amacıyla İşbirliği Protokolü imzalandı.

Fakültemiz Medeni Hukuk Anabilim Dalı tarafından düzenlenen etkinlik kapsamında, Doç. Dr. Güray Türker'in davetiyle Prof. Dr. Etem Saba Özmen'i ağırladık. Sayın Özmen, öğrencilerimizle bir araya gelerek kamulaştırma hukuku üzerine kapsamlı bir değerlendirmede bulundu.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kapsamında Çocuk Esirgeme Kurumundaki çocukları fakültemizde ağırladık. Tiyatro ekibimizin gösterileri ve fakülte tanıtımıyla çocuklarla birlikte neşeli ve unutulmaz bir gün geçirdik.

Çağlayan Adliyesi'ne gerçekleştirdiğimiz gezi sayesinde yargı süreçlerini ve adliye işleyişini yerinde gözlemleme fırsatı bulduk. Hukuk pratiğini yakından tanıdığımız öğretici bir ziyaret oldu.

OKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ PROF. DR. GÜLİZ MUĞAN İLE SÖYLEŞİ

1- Üniversitemizin uzun vadeli vizyonunu nasıl tanımlarsınız?

Üniversitemizin uzun vadeli vizyonunda bir kere hep söylediğimiz gibi yenilikçi, değişimin hızına ayak uydurabilen, daha çevik, geleceğin insanı dediğimiz, öğrenmeyi öğrenen gençler yetiştirmek en büyük vizyonumuz. Ama tabii bunun yanı sıra bir taraftan ulusal değerlerimize sahip çıkan, öbür taraftan da evrensel değerleri daha kapsayıcı, daha evrensel etik değerleri benimseyen, topluma katkı sunmayı kendine ilke edinmiş ve sürdürülebilir bir geleceğe hizmet etmek anlamında da kendisini duyarlı bir noktaya taşımış gençler yetiştirmek en temel vizyonumuz. Ama onun yanı sıra tabii ki üniversite ölçeğinde, üniversitemiz özelinde konuşursak bir taraftan böyle gençler yetiştirmeyi hedefliyoruz, bir taraftan da üniversite olarak geleceği şekillendirmek istiyoruz. Çünkü burada bir taraftan gençleri yetiştirmek görevimiz ama öbür taraftan da bilim üretmek, literatüre katkı sunmak, uluslararası düzeyde farklı bir görünürlüğe sahip olmak temel misyonlarımızdan.

2- Bir üniversiteyi iyi yapan şey sizce akademik kadro mu, öğrenci profili mi yoksa yönetim anlayışı mıdır?

Hepsi. Yani bir üniversiteyi üniversite yapan şey; akademik kadroyla öğrenci arasındaki etkileşim, artı bu etkileşimi sürdürülebilir kılan bir yönetim anlayışı. Dolayısıyla bu üçünün kesiştiği bir küme olmazsa iyi bir üniversite anlayışından bahsedemeyiz. Bunların her birinin birbiriyle uyum içerisinde olması gerekiyor. Çünkü buradan bir tanesini çıkartırsanız sistem çöker. Yani öğrenci olmadan da hoca olmadan da üniversite olmaz. Bu ikisini bir arada tutan, o dengeyi sağlayan iyi bir yönetim anlayışı da olmazsa olmaz. O yüzden bir tanesini öncelikleyemem. Hepsi birbiri ile yakından ilişkili.

3-Rektörlük sürecinizde öncelik verdiğiniz 3 temel hedef nedir?

Bir, öğrenci memnuniyeti. İki, takım çalışması. Yani takım çalışmasından kastım da öğrenci, akademisyen, idari kadro. Bu üçü bir arada farklı tabii ki dinamiklerle bir araya geldiği zaman başka bir yere evriliyor üniversiteler. Dolayısıyla yine bu çok önemli. Üçüncüsü de ulusal ve uluslararası düzeyde üniversitemizin görünürlüğünü, bilimsel katkı sunma yetkinliğini arttırmak. Bu üçü benim için çok kritik.

4- Üniversitemizi ulusal ve ulusal ve uluslararası düzeyde nerede konumlandırıyorsunuz?

Üniversitemiz biliyorsunuz artık 26-27 yılı geride bıraktı ve çok yol kat etti. Özellikle son 4-5 senedir çok hızlı bir ivme ile hareket ediyoruz. Ulusal düzeyde baktığımızda Türkiye'deki vakıf üniversitelerinden çok azının aldığı, devlet üniversiteleri içerisinde bile çok sayılı alınmış olan YÖKAK akreditasyonu alan nadir üniversitelerden bir tanesiyiz. Bu şu demek ulusal düzeyde aslında eğitim kalitesi, liderlik, araştırma, geliştirme, toplumsal katkı düzeylerinde kendisini ispat etmiş bir üniversiteyiz. Öbür taraftan artık şöyle bir kaçınılmaz gerçeğimiz var Uluslararasılaşma ve uluslararası kriterleri göz ardı edemeyiz ki onların da öncelikleri, onların da farklılıkları var kendi içerisinde. Biz yine bundan 14 sene önce ilk defa bu yola girmeye karar vermiştik. Birleşmiş Milletlerin kalkınma hedefleri doğrultusunda hazırladığı bir dünya sıralaması vardı: Times Higher Education Impact Ranking. İlk onunla uluslararası sıralamalaradaki rolümüz ya da etkinliğimiz, aktifliğimiz başladı diyebiliriz. Ardından World University Ranking geldi ki o apayrı bir sıralama. Dünya ölçeğindeki üniversiteleri belirli kriterlere göre süzüp ilan ediyorlar. Geçen yıl ona da ilk defa 1500'den girmeyi başardık. Yine dünyadaki çok önemli sıralamalarda da yerimizi aldık. Green Metric benim için çok önemliydi. Dünyadaki sürdürülebilirlik, çevre dostu olmak, yenilenebilir enerji kullanımıyla ilgili üniversitemizin sıralaması bu yıl çok yükseklerde. Dolayısıyla baktığınızda uluslararası tabii ki tartışılabilir bir sürü sıralama. Bunlar en çok bilinenler. Bugün itibarıyla neredeyse 8 9 farklı ülkeden 4000'e yakın uluslararası öğrencimiz var. Bütün bunları bir araya getirdiğimizde hem ulusal düzeyde hem uluslararası düzeyde kendisini ispat etme yolunda önemli adımlar atmış bir üniversiteyiz.

5- Öğrencilerle iletişiminizi nasıl sürdürüyorsunuz? Geribildirimleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bunun tabii birçok şekilde yapıyorum. Bir kere kendim ders veriyorum. Hali hazırda iç mimarlık öğretim üyesiyim. Dolayısıyla hem güz döneminde yüksek lisans öğrencilerim var. Bahar döneminde de şu an 120 kişilik bir sınıfım var. Dolayısıyla akademisyenliği bırakmamak, hoca olarak göreve devam etmek, gençlerle teması, öğrencilerle teması bir kere canlı tutuyor. Ama onun dışında beni her fırsatta zaten görüyorsunuzdur, kampüste çok dolaşan bir hocayım. Öğrencilerin etkinliklerini, topluluk etkinliklerine, sohbetlerine dahil olmayı çok severim. Kapımız her zaman öğrencilerimize açıktır. Ben öğretim üyesiyken de öyleydi, farklı idari görevler yaptığım esnada da öyleydi, şimdi rektörken de aynı şekilde devam ediyor. Çünkü en önemli geri bildirim aslında buranın sahibi olan gençlerden alıyoruz ve ben yeni neslin bizlere farklı şeyler kattığına inanıyorum. Dolayısıyla öğrencinin bizle temas etme fırsatını hiçbir zaman kaçırmam. Ama bence en keyiflisi kampüste denk gelmek, sohbet etmek, bahar şenliğine katılmak, öğrenci topluluğu fuarlarına katılmak oluyor.

6- Günümüz öğrencilerinin beklentileri, size göre geçmişteki öğrencilere kıyasla nasıl değişti?

Net bir şekilde şunu söyleyebilirim ki, çok daha hızlı bir şekilde geri dönüş bekliyorsunuz. Genel gözlemime dayanarak yeni gençlerin sabır ve tolerans seviyesi daha düşük. Bu kendi akranlarınızla olan iletişimlerinizde de geçerli. Tehlikeli bir şey bu çünkü bence sabır en önemli erdemlerden biridir. Sabrederseniz disipline olursunuz, toleranslı olursunuz, insan ilişkileriniz daha güçlü olur, daha uzun soluklu çalışmalarda bulunabilirsiniz, yükselme ihtimaliniz çok daha yüksek olur. Bence yeni nesildeki en büyük değişiklikler kesinlikle sabır, tolerans ve konsantrasyon eksikliği. Tabi ki bunu eleştiriden ziyade yeni neslin bir özelliği olarak kabul ediyorum. Çünkü dijital dünya sizi bir şeyleri çok hızlı tüketmeye, hızlı akışın bir parçası olmaya o kadar itiyor ki ister istemez bu durum nesle yansıyor ve bir neslin özelliği haline gelmeye başlıyor. Kaçınılmaz bir şey bu, önemli olan bu değişimlere uyumlanabilmek. Değişen özellikleri dolayısıyla yeni nesli kötülemektense, nasıl bu değişimlerden fayda çıkarabiliriz diye düşünmekte fayda olduğunu düşünüyorum.

7-Dijitalleşme ve yapay zeka gelecek vadede üniversite eğitimi nasıl dönüştürecek, üniversitemiz bu değişime nasıl adapte oluyor?

Bu değişim kaçınılmaz. Kaçınılmaz bir şekilde gerçekleşiyor, gerçekleşmeye de devam edecek. Ben duruma karamsar bakan insanlardan değilim. Eğer günün kuralı bu olacaksa uyumlanmak zorundayız. Ancak bu noktada yapay zeka ve dijitalleşmeyi yönetsel olarak nasıl eğitime adapte edeceğiz, nasıl daha olumlu noktalara taşıyabiliriz gibi soruları hep birlikte cevaplandıracağız. Bu konuya ben olumlu bakanlardanım. Daha çok yolun başındayız. Hocalardan başlayarak öğrencilere doğru bir yol izlenmeli. Şu an tam tersi bir durum mevcut tabi ki çünkü yeni nesil dijital dünyaya çok daha kolay adapte olabiliyor. Hocalar da bu sebeple öğrenmeyi reddedebiliyor. Üniversitemiz bağlamında “Eğitimde Dijitalleşme ve Yapay Zeka Komisyonu” kurduk. Komisyon farklı fakültelerden farklı eğitim modellerine aşina olan ve yapay zekayı da çok iyi bilen hocalardan oluşuyor. İlk hedefimiz şu; hocalardan başlayarak yani “eğiticinin eğitimi” dediğimiz bir model var bunu uygulayarak sonrasında öğrencilere erişim öğrenciler arasında daha da yayılmasını sağlamayı amaçlıyoruz. Türkiye’de ilk defa lisans üstü düzeyde tez süreçlerine yapay zekayı kurumsal olarak dahil ettik.

8- Hibrit ve online eğitim modelleri sizce kalıcı bir hale gelecek mi?

Zaten kalıcı bir hale geldiğini söyleyebiliriz. Günümüz dünyasında buna da karşı çıkılmasını ya da eleştirilmesini doğru bulmuyorum. Ama tabi ki bu durumda da meslek bazlı yaklaşmak lazım, ölçülerine ve sınırlarına bakmak lazım. Çevrimiçi eğitim ve hibrit eğitim modelleri hayatımızı şüphesiz çok kolaylaştıran bir şey. Şu an içinde yaşadığımız dünyada en kıymetli şey, zaman. Zaman inanılmaz değerli ve yetmiyor. Şahsıma ben 24 saati yetiremiyorum. Çünkü uyku da, fiziksel aktiviteler de, çalışmak da, duygusal aktiviteler de çok önemli. Bunların hepsini harmanladığın zaman verimli bir insan olabiliyorsun. Dolayısıyla 24 saat yetmiyor. Bu kadar yoğun bir hayatta çevrimiçi eğitim, çalışma modellerini çok kıymetli buluyorum. Üniversitemizde de hibrit eğitim modeli var. Biliyorsunuz ki üniversite eğitimlerinde YÖK tarafından sürelerin bir sınırlaması var. Bu sınırlamalara uyarak olabildiğince çevrimiçi ders modellerini uygulamaya çalışıyoruz.

9-Rektörlük göreviniz boyunca sizi en çok etkileyen an neydi?

Çok var. Sanırım en çok şu etkiliyor diyebilirim: farklı tanıtım etkinlikleri gerçekleştiriyoruz, Anadolu’nun dört bir tarafına gidiyoruz. Ben de oralarda çok sık bulunmaya çalışıyorum. Çok fazla gence temas etme şansınız bulunuyor oralarda. Tesadüfen katıldığım bir fuarda konuşmamızı dinleyen bir öğrencinin, bir sonraki sene üniversitemize öğrenci olarak gelip bana “sizin konuşmanız beni çok etkilemişti, o yüzden buradayım” demesi beni çok etkiliyor. Hatta şuradaki tablonun ucunda bir balerin figürü var, onu mesela 2 yıl önce bir tanıtım fuarında beni dinleyip üniversitemizi tercih eden bir öğrencimiz, kaydolduktan sonra annesiyle birlikte gelip hediye etmişlerdi. O, benim için çok kıymetli. Demek ki küçük bir ana temas etmek, bir gencin geleceğine giden yolu açabiliyorsa çok özeldir benim için.

10-Gençlere ve üniversite öğrencilerine vermek istediğiniz en önemli mesaj nedir?

Merak edin, soru sorun, yetinmeyin ve tatmin olmayın. Son olarak kesinlikle kimsenin zekanızı küçümsemenize izin vermeyin. Tabi ki bunların dışında az önce de söylediğim gibi sabretmeyi bilin. Büyük adımlar değil bazen çok küçük adımlar çok büyük yollar almanızı sağlayabilir.

HUKUK FAKÜLTESİ DEKANI PROF. DR. MUSTAFA KOÇAK İLE SÖYLEŞİ

1-Fakültemizin kuruluş sürecinde sizi en çok motive eden şey neydi ve sizce bir hukuk fakültesi kurarken “olmazsa olmaz” dediğiniz ilkeler nelerdir?

Bir hukuk fakültesi kurmak, yalnızca bir eğitim programı oluşturmak değil; aynı zamanda adalet anlayışını şekillendirecek bir zihniyet inşa etmektir. Bizi en çok motive eden unsur çağın ihtiyaçlarına cevap verebilen, teoriyi pratikle bütünleştiren ve etik değerleri merkeze alan bir hukuk eğitimi kurma hedefiydi. “Olmazsa olmaz” ilkelerimiz ise üç temel eksen de şekillendi; güçlü akademik kadro, uygulama odaklı eğitim modeli ve uluslararası vizyon. Hukuk yalnızca normlardan ibaret olmadığını, aynı zamanda toplumsal sorumluluk taşıyan bşr alan olduğunu öğrencilerimize hissettirmek bizim için her zaman öncelikli oldu.

2-Fakültemizi diğer hukuk fakültelerinden ayıran özellikler nelerdir? Bugün dönüp baktığınızda fakültenin geldiği noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Fakültemizi farklı kılan en önemli unsur, köklü akademik birikimi uygulama odaklı bir eğitim anlayışıyla birleştirmesidir. Kurucu dekanlık görevinde yürütmüş olan ve uzun yıllar hem akademik hem idari üst düzey görevlerde bulunmuş bir kadronun oluşturduğu bu yapı, fakültemize güçlü bir kurumsal hafıza kazandırmıştır. Bugün geldiğimiz noktada hem akademik üretim hem de eğitim kalitesi açısından istikrarlı bir gelişim süreci içerisindeyiz. Öğrencilerimiz yalnız teorik bilgiyle değil, uygulama becerileriyle de mezun olmalarını sağlayan bir sistem kurduk. Ayrıca hukuk ve teknoloji alanındaki çalışmalarımız, disiplinler arası yaklaşımımız ve öğrencilerimizi meslek hayatına hazırlayan etkinliklerimiz fakültemizi farklılaştıran temel unsurlar arasında yer alıyor.

3-Staj ve pratik deneyimin hukuk eğitimindeki rolünü nasıl görüyorsunuz?

Bizim için hukuk eğitimi, sınıfla sınırlı değildir. Öğrencilerimizin daha eğitim sürecinde uygulamayla temas etmesini çok önemsiyoruz.

Bu kapsamda kurgusal dava dersleri, mahkeme salonu uygulamaları ve meslek profesyonelleriyle doğrudan iletişim imkanı sunuyoruz. Öğrencilerimiz gerçek dava dosyaları üzerinde çalışıyor, duruşma simülasyonları gerçekleştiriyor ve mesleki reflekslerini henüz mezun olmadan geliştiriyorlar. Ayrıca hukuk büroları ve kurumlarla kurduğumuz iş birlikleri sayesinde öğrencilerimiz staj imkanlarına erişimini de destekliyoruz.

4- HMGS hakkında ne düşünüyorsunuz, sizce belirleyici bir sınav mı?

HMGS, hukuk mesleklerine girişte belirli bir standardizasyon sağlama amacı taşıyan önemli bir gelişmedir. Ancak tek başına bir sınavın iyi bir hukukçuyu tanımlaması mümkün değildir. Hukukçuluk; bilgi, yorum gücü, etik sorumluluk ve muhakeme yeteneğinin birleşimidir. Sınavlar bu sürecin yalnızca bir parçasıdır.

5-Fakültemiz HMGS süreci için ne gibi çalışmalar yapıyor, fakültemizin başarısını nasıl değerlendirirsiniz?

Fakülte olarak öğrencilerimizi yalnızca sınava değil, doğrudan mesleğe hazırlıyoruz. Bununla birlikte HMGS sürecini de ciddiyetle ele alıyoruz. Bu kapsamda:

- *Fakültemiz bünyesinde özel bir hazırlık komisyonu oluşturduk
- *Akademisyenlerimizin katkısıyla kapsamlı bir soru havuzu geliştirdik
- *Öğrencilerimizin düzenli olarak kendilerini test edebilmeleri için her ay deneme sınavları uygulamaya başladık.

Bu sistem sayesinde öğrencilerimiz yalnızca bilgi düzeyinde değil sınav stratejilerini de geliştirme imkanı buluyorlar. Öte yandan başarıyı yalnızca sınav performansı ile ölçmüyoruz. Fakültemizde mezun olan hakim ve savcı sayısının yüksekliği, verdiğimiz eğitimin niteliğini gösteren en somut göstergelerden biridir. Mezunlarımızın yargı ve hukuk pratiğinde aktif ve başarılı bir şekilde yer alması bizim için en büyük gurur kaynağıdır.

6-Yapay zeka ve teknolojinin mesleğimize etkisi sizce nasıl olacak?

Yapay zeka ve dijitalleşme, hukuk mesleğini köklü biçimde dönüştürüyor. Ancak bu dönüşüm, hukukçunun rolünü ortadan kaldırmak yerine daha da kritik hale getiriyor.

Fakülte olarak bu değişimi erken fark ettik ve müfredatımıza teknoloji odaklı dersler ekledik. Ayrıca hukuk ve teknoloji alanında faaliyet gösteren araştırma merkezimiz aracılığıyla öğrencilerimizin bu dönüşümün aktif bir parçası olmalarını sağlıyoruz.

7-Gençliğinize bugün bir tavsiye verecek olsaydınız ne derdiniz?

Daha çok risk al ve farklı alanları keşfetmekten çekinme. Çünkü hukuk, yalnızca kuralları değil; hayatı anlamayı gerektirir.

8-Akademik kariyerinizde sizi en çok gururlandıran şey nedir.

Akademik hayatta en büyük gurur kaynağı, yetiştirdiğimiz öğrencilerin başarılarıdır.

Yıllar içinde çok sayıda yüksek lisans ve doktora öğrencisi yetiştirme imkanı buldum ve bugün onların akademide ve kamu görevlerinde önemli roller üstlendiğini görmek benim için son derece kıymetlidir.

9-Hukuk öğrencilerine tek bir cümlelik mesajınız olsa bu ne olurdu?

“Hukuku sadece öğrenen değil, onu uygulayan, geliştiren ve adalet duygusuyla taşıyan hukukçular olun.”

İSTANBUL BAROSU BAŞKANI PROF. DR. İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU İLE SÖYLEŞİ

1- Türkiye’de hukuk eğitiminin en temel sorunu nedir?

Hukuk eğitimdeki en temel sorun nitelik ve nicelik farkının anlaşılmamasıdır. Hukuk eğitiminde nitelik önemlidir ancak nicelik daha da öne çıkarılıyor. Bu durumda açılan hukuk fakültelerinin sayısı artarken yetişmiş öğretim üyesi azlığı söz konusu oluyor. Oysa bir hukuk fakültesinin açılması öncelikle mekan, kütüphane ve uzman öğretim üyesi ihtiyacını beraberinde getirir. Sayı ikincil planda olmalıdır.

2- Bizim fakültemizin başlatmış olduğu İstanbul Barosu ile beraber yürütülen klinik hukuk eğitimi uygulamaları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir, daha da yaygınlaşması gerekir mi?

Hukuk eğitimi yalnızca metin okumak, metin yorumlamak demek değil aynı zamanda pratiğe yönelik uygulamalar yapmak demektir. Bu bakımdan klinik önemli, özellikle bir hukuk kurumu olan barolarla işbirliği içinde hukuk kliniği uygulamalarına yönelmek öğrencilerin kuram ve uygulama arasındaki sıkı ilişkileri görmesine, fark etmesine ve kavramasına olanak sağlaması açısından çok önemlidir çünkü ülkemizdeki hukuk fakültelerinde görülen dersler kuramsal dersler olarak adlandırılır. Avukatlık mesleğine başlanınca “gerçek hukuk budur, uygulama ayrıdır” denir, oysa hukukî muhakeme her zaman uygulamayı esinler. İyi uygulama örnekleri de kuramsal gelişmeyi pekiştirir. Hukuk klinikleri bu şekilde iki ayrı düzlem olarak nitelendirilen alanların daha öğrencilik aşamasında buluşturulması için önemlidir.

3- Sizin öğrencilik döneminizdeki hukuk eğitimi ile günümüz hukuk eğitimi arasındaki temel farklar nelerdir, sizce hukuk eğitimi olumlu yönde mi ilerlemiştir yoksa olumsuz yönde mi?

Benim hukuk fakültesi öğrencisi olduğum dönemle bu dönem arasında neredeyse yarım asırlık bir zaman var. Şimdiki dönem yapay zeka çağının 4. devrim evresi olarak geçiyor. 1974 yılında 52 yıl önce hukuk fakültesini bitirdiğimi göz önünde bulundurursanız bırakın internet denen kavramı faks bile yoktu, fotokopi yoktu ancak karbon kağıdı ve daktilo ile bir sayfayı kopyalamak mümkün oluyordu. Dolayısıyla teknoloji ve bilişim açısından bir devrim çağını yaşıyoruz. Bu sebeple karşılaştırma yaparken bu değişimleri dikkate almak zorundayız. Bizde yalnızca kitaplar vardı, hocayı dinleyip, okuyup, not çıkararak sınavlara giriyorduk ama buna karşılık bizim hocalarımız, Ankara Hukuk Fakültesi’nde, son derece yeterliydi. Örneğin birinci sınıfta Anayasa Hukuku’nda tek numaralı öğrencilere profesör ders veriyor, çift numaralı öğrencilere Anayasa doçenti ders veriyordu. Öğrenciler arasında “benim hocam profesör senin hocan doçent” diye tatlı bir rekabet olurdu ancak gelin görün ki benim birkaç ay önce ruhsat verdiğim adaylardan birine hangi üniversiteden mezun olduğunu sorduğumda söylediği üniversitenin adını ilk defa duymuştum. Anayasa dersini kimden aldığını sorduğumda, hatırlamıyorum, demişti. Eğer ben 52 yıl önceki hocamı hatırlayabiliyorsam demek ki bu kişi bir Anayasacıdan ders almamıştır. Bu açıdan bakıldığında derslerin kalitesi açısından ilk soruda da belirttiğim nitelik-nicelik sorunu yoktu. Bu gerçeği görmek gerekir. Ben mecliste bulunduğum dönemde bir gün milli eğitim komisyonundaki YÖK başkanına “Hukuk fakültelerindeki nitelik ve nicelik ayrışmasını nasıl açıklarsınız?” diye sorduğumda bu soruyu fırsata çevirip uzun uzun üniversitelerde yaptıkları reformları açıklamaya çalıştı. Bu alanlar politik söylemlere malzeme edilemeyecek kadar önemli alanlardır. Türkiye’de yüksek öğretimi halkın ayağına getirme götürme politikalarının ağır basması sonucu üniversiteler tüm Türkiye’de yayıldı. Ancak bu yükseköğrenimi öğrencilere getirmekten çok yükseköğrenimin seviyesini düşürerek halkın ayağına getirmiştir. Hukuk fakülteleri de bundan nasibini almıştır.

4- HMGS'nin hukuk eğitimi üzerindeki etkisini nasıl değerlendirirsiniz? Sizce nitelikli bir hukukçunun yetişmesi için yeterli bir filtre midir?

HMGS'yi öngören yasal düzenleme sırasında meclisteydim ve HMGS'nin tasarlanma ve yapım tarzına karşı çıkmıştım. HMGS öğrencilerin ezber yoluyla yetişmesini değil daha çok hukukî düşünme tarzına katkıda bulunmasını sağlayan bir sınav olmalı diyordum. Bir de HMGS test sorularını kim hazırlayacak sorusu vardı. Bunun belirli üniversitelerinin tekelinde kalmamasını, hem üniversiteler hem de barolar tarafından yapılacak karma bir heyetlerle düzenlenmesini önermiştim. İkisi de olmadı. Dahası her şeyin sınavının olmaması gerektiğini söylemiştim. İkinci yasa değişikliğine sınav alanı genişletildi ve hangi derslerin ekleneceği konusu yönetmeliğe bırakıldı oysa bunlar öğrencileri ne bulurlarsa ezberlemeye iten bir arayışa sürükleyen düzenlemeler. Böylece HMGS sorunsalı daha iki yıl geçmeden 15.000 bekleyen aday ortaya çıkardı. Ben bu nedenle Türkiye'deki tüm barolar HMGS'yi sahiplenmesine rağmen aynı görüşte değilim. Türkiye'de 50 sene içerisinde bir hukuk fakültesi mezununun ülke sorunlara bakışı, konuları ele alma tarzı, söylemi, davranışı üzülererek söylüyorum ki gerilemiştir. Ama bunu HMGS ne ölçüde iyileştirebilecek, bu konuda soru işaretleri devam ediyor. HMGS'nin daha çok ezberleyen daha kolay kazanacağı bir sınav olmaktan, hukuk formasyonuna uygun bir sınava dönüştürülmesini savunuyorum. HMGS'nin sakıncalarına da değinmek gerekir. HMGS test sınavı olarak devam ederse hukuk fakültelerinde klasik yöntemden vazgeçilmesi eğilimi oluşabilir. Bizler yapay zeka döneminde olsak bile klasik kitapları okumalıyız. Bu yüzden hukuk eğitiminde bir erozyon riski görüyorum. Ayrıca bir HMGS hazırlığı piyasasının oluşması riski bulunuyor bu sebeple eğer bir HMGS hazırlığı yapılacaksa baro ve üniversiteler arasında bir işbirliği yapılmalı ve öğrenciler piyasanın acımasız rekabetine sürüklenmemelidir. Bugünkü HMGS aynı şekilde devam ederse bunun üç sakıncasının bulunduğu inanıyorum 1. hukuk eğitimindeki klasik öğretimden uzaklaşma, 2. piyasa oluşması ve öğrencilerin sömürülmesi, 3. uzun dönemde HMGS'yi geçtiği için kişinin iyi avukat addedilmesi ve hukukta kısırlaşma.

5- Günümüzdeki genç avukatların karşılaştığı en büyük sorunlar neler?

Kuşkusuz niceliksel artış en büyük sorun ancak iki önemli sorun daha var. Birincisi toplumun yoksullaşması, büyük gelir dengesizliklerinin oluşması. Bu yoksullaşma haliyle avukatlara yansıyor çünkü insanlar avukat tutarak hak aramanın yüksek maliyetine katlanamıyor. İkincisi ise hukuk dışılık, hukukun etkili olmaması ve yöneticilerin Anayasa'yı sürekli ihlal etmesi ve de bunun sonucu olarak yurttaşların hukuka ve adil yargılanmaya olan güvenlerinin düşmesi.

Bu durumda kişinin zaten ailesini geçindirmeye yetecek zor parası var, mahkemeye başvurulursa hakkını alabileceğinin garantisi yok, bunun üstüne de avukat tutmanın masrafı biniyor. Bu durum öncelikli olarak genç avukatları etkiliyor. İstanbul Barosunda 30.000 kadar 30 yaş altında avukatımız var. Bu nedenle benim söyleyimde İstanbul Barosu'na gelirken de sürekli söylediğim üzere nasıl ki devlet hakim ve savcılara maaş ödüyorsa avukatlara da staj döneminde ve hatta avukatlığın ilk beş yılında asgari ücret tutarında olsa bile - fazlasını talep edemeyiz çünkü avukatlık serbest bir meslek- bir maaş ödenmesi gerekmektedir. Bunun için Anayasa değişikliğine gerek yoktur sosyal devlet gerekleri buna elverişlidir. Baro Başkanlığı'na geldiğimden beri her düzlemde bunu dillendiriyorum.

6- Son dönemlerde yaşanan avukat cinayetleri genç hukukçuların gözünü korkutmaktadır. Bu konuda bir çözüm yolu var mıdır?

Vekil, müvekkil ile özdeşleştirilmemelidir. Ben bir kişinin vekili olabilirim ama ben o kişinin kendisi değilim. Bu ayrımı yapamıyoruz ve bu konuda avukatların da sorumluluğu vardır.

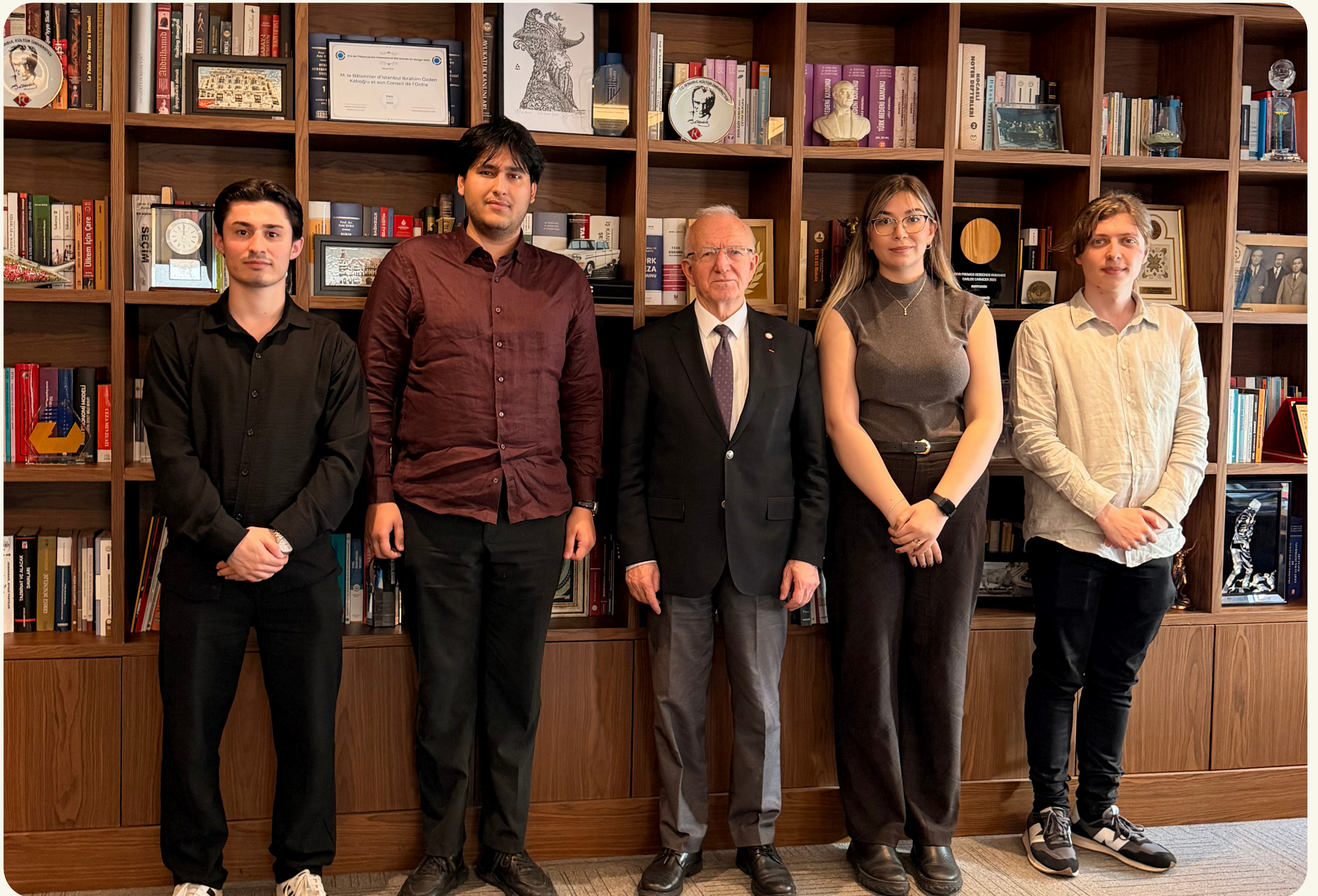
7-Bugünkü hukuk öğrencilerine bakıldığında en çok hangi eksiklikleri görüyorsunuz.

Bu dönemin öğrencileri bilişim ve enformasyon devrinin olanaklarının içine doğmuşlardır ve bunun olanaklarını kullanabilmeleri birer ayrıcalıktır ancak olumsuz olarak gözlemim şudur ki bu olanaklara bağlı kalınmamalıdır. Ben özellikle staj eğitim merkezlerindeki açılış derslerine gidip bizzat ders veriyorum. Orada öğrenciler adeta sinemaya, tiyatroya gider gibi ellerinde hiçbir şey olmadan yalnızca telefonlarıyla gelip beni dinlemeye çalışıyorlar. Cep telefonu ve internet önemli şeyler ancak bir hukukçunun elinde bir Anayasa olmalı, bir metin olmalı elinde yazacak bir defter olmalı. Özellikle bu geçiş döneminde gençlerin klasik dönem ve klasik sonrası dönem arasındaki kuşak olarak önceki dönemin de artılarını yanlarında taşımaları gerekir. Örneğin biz yeni aldığımız binada bir kütüphane yaptırıyoruz, İstanbul Barosu'nun kütüphanesinin olmaması düşünülemez. Bazıları yıllarca artık kütüphaneye gerek yok dediler. Elbette bilişim çağının ürünlerini avukatlık mesleği mensupları daha çok kullanacaklar ancak kitaplar asla imha edilemez, bu geleneği sürdürmek gerekir. Bir tavsiye vermem gerekirse, bizler avukat andında hukuka, ahlaka ve haysiyete uygun davranacağımıza yemin ederiz. Bu andı aslında kullanacağımız yapay zeka ve teknoloji çağının diğer ürünlerine de yönlendirmemiz gerek.

Şimdi ben sizlerle yüz yüzeyim ancak internette sizleri göremiyorum ama orada da etik ilkelerinin dahil olması gerekir. Bizler zannediyoruz ki ahlak ve etik kuralları bir başkası ile yüz yüze iken geçerlidir halbuki durum tam tersine, örneğin bir kişi elindeki çöpü dışarı atarsa nasıl olsa kimse gelmiyor, görmüyor diye işte asıl etiğin dahil olduğu yer odur. Ben davranışlarımı “X” beni gözetliyor diye belirlememeliyim. Davranışlarımı neyin doğru olduğu ve neyin yanlış olduğu testi ile belirlemeliyim. Gençlerimize olan tavsiyem bu konularda daha fazla kafa yormaları ve çağın gereklilikleri karşısında doğru olanı belirleyebilmeleridir.

8- Son olarak hukuk öğrencilerine ve mesleğe yeni başlayacak hukukçulara bir cümlelik bir tavsiye verecek olsanız ne verirdiniz?

Hukuk bilgisi, hukuki düşünce ve hukukçu davranışını bir bütün olarak düşünelim. Sürekli bilgi edinip bu bilgiyi hukuki muhakemeye dönüştürelim. Söylemimizde ve eylemimizde hukuk bilgisine sahip olduğumuzu, hukuki muhakemeyi sürekli geliştirmeye çaba gösterdiğimizi belirtmeli ama bunu da söylemimize yazılarımıza ve davranışlarımıza yansıtmamız ölçüsünde bu üçlü diyalektiği yani mesleğe atıldığımız an savcı, avukat ya da hakim olarak sav, savunma ve hüküm diyalektiğini adil yargılanma hakkı doğrultusunda herkes için, her zaman ve her yerde hukuku yetkili kılmak amacıyla özgürlük eşitlik ve adalet hizmetine sokabileceğimizi hiçbir zaman unutmayınız.

Karar İncelemesi

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN EFHYMIA MEETZLOU VE DİĞERLERİ KARARI ÇERÇEVESİNDE CEMAAT VAKIFLARINDA SEÇİM HAKKI VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

Av. Arb. Cem Murat Sofuoğlu

Öz

Türkiye’de cemaat vakıflarının yönetim kurulu seçimleri uzun yıllar boyunca ciddi hukuki ve idari sorunlara konu olmuştur. 2013 yılında seçim yönetmeliğinin yürürlükten kaldırılması sonrasında yaklaşık dokuz yıl boyunca yeni bir düzenleme yapılmaması, cemaat vakıflarında seçimlerin fiilen yapılamamasına yol açmıştır. Anayasa Mahkemesi’nin 19 Aralık 2023 tarihli Efhyimia Meetzlou ve Diğerleri kararı, bu durumun örgütlenme özgürlüğünü ihlal ettiğini tespit ederek önemli bir içtihat oluşturmuştur. Çalışmada kararın konusu, hukuki çerçevesi, Anayasa Mahkemesi’nin değerlendirmeleri ve kararın Türk vakıf hukuku ile temel haklar rejimi bakımından önemi incelenmektedir.

Giriş

Türkiye’de cemaat vakıfları, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e uzanan tarihsel süreç içerisinde özel bir hukuki statüye sahip olmuşlardır. Bu vakıflar yalnızca malvarlığı yöneten tüzel kişiler değil; aynı zamanda azınlık topluluklarının dini, kültürel ve sosyal örgütlenmelerinin temel kurumsal yapılarıdır. Bu nedenle cemaat vakıflarının yönetim organlarının demokratik yöntemlerle belirlenmesi, yalnızca vakıf yönetimine ilişkin teknik bir mesele olmayıp temel haklar boyutu da taşıyan bir konudur.

2004 ve 2008 yıllarında çıkarılan yönetmeliklerle cemaat vakıflarının seçim usulleri düzenlenmişken, 19 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe giren düzenleme ile seçim hükümleri kaldırılmıştır. Ancak yeni bir seçim yönetmeliği uzun yıllar yürürlüğe konulmamıştır. Bu durum, birçok cemaat vakfında yönetim organlarının yenilenememesi sonucunu doğurmuştur.

Anayasa Mahkemesi’nin Efhyimia Meetzlou ve Diğerleri başvurusunda verdiği karar, söz konusu hukuki boşluğun örgütlenme özgürlüğü üzerindeki etkisini incelemiş ve devletin pozitif yükümlülüklerine ilişkin önemli tespitlerde bulunmuştur.

I. Başvurunun Konusu

Başvurucular, Balıklı Rum Hastanesi Vakfı’nın doğal üyeleri olup vakfın yönetim kurulu seçimlerinin uzun yıllardır yapılmadığını ileri sürmüşlerdir. Başvuruya konu olayda vakfın son seçimlerinin 1991 yılında yapıldığı, sonraki süreçte ise yönetim organlarının seçim yapılmaksızın görevine devam ettiği belirtilmiştir.

Başvuruculara göre, seçimlerin yapılamaması nedeniyle vakıf üyeleri:

- * yönetime katılamamakta,
- * yönetim organlarına aday olamamakta,
- * yönetimi denetleyememekte,
- * vakfın kolektif işleyişinde söz sahibi olamamaktadır.

Başvurunun temelini oluşturan husus, 2013 yılında seçim düzenlemelerinin yürürlükten kaldırılmasına rağmen 2022 yılına kadar yeni bir düzenleme yapılmamış olmasıdır. Böylece cemaat vakıflarında seçim yapılmasını mümkün kılan herhangi bir usuli mekanizma fiilen ortadan kalkmıştır.

Başvurucular, bu durumun örgütlenme özgürlüğü ile birlikte din ve vicdan özgürlüğünü ve azınlık haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

II. Cemaat Vakıflarının Hukuki Çerçevesi

Cemaat vakıfları, Osmanlı döneminden itibaren varlığını sürdüren ve 1936 Beyannamesi temelinde tüzel kişilik kazanan yapılardır. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nun 3. maddesinde cemaat vakıfları, “mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan gayrimüslim cemaatlere ait vakıflar” şeklinde tanımlanmaktadır.

Aynı Kanun’un ilgili hükümleri uyarınca bu vakıfların yönetim kurulları kendi mensupları tarafından seçilmektedir. Dolayısıyla seçim mekanizması, cemaat vakıflarının kurumsal varlığının temel unsurudur.

Kanunda seçimlerin usul ve esaslarının yönetmelikle düzenleneceği açıkça belirtilmiştir. Bu kapsamda 2004 ve 2008 yıllarında çeşitli yönetmelikler çıkarılmıştır. Ancak 2013 yılında seçimlere ilişkin hükümler yürürlükten kaldırılmış ve uzun süre yeni bir düzenleme yapılmamıştır.

Bu durum, yalnızca teknik bir idari eksiklik değil; aynı zamanda cemaat vakıflarının demokratik işleyişini doğrudan etkileyen yapısal bir sorun haline gelmiştir.

Yargı Süreci

Başvurucular, 2014 yılında Bakırköy 7. Asliye Hukuk Mahkemesi’nde dava açarak seçim yapılamamasına neden olan hukuki boşluğun Türk Medeni Kanunu’nun 1. maddesi uyarınca hâkim tarafından doldurulmasını talep etmişlerdir.

Başvurucuların temel beklentisi, mahkemenin seçim tarihini ve seçim usulünü belirleyerek vakıf seçimlerinin yapılmasını sağlamasıdır. Vakıflar Genel Müdürlüğü ise seçim yönetmeliği bulunmadıkça seçim yapılmasının hukuken mümkün olmadığını savunmuştur.

İlk derece mahkemesi davayı usulden reddetmiştir. Mahkeme gerekçesinde:

- * seçim usullerinin yönetmelikle düzenlenmesinin kanuni zorunluluk olduğunu,
- * ortada “hukuki boşluk” bulunmadığını,
- * bu nedenle Türk Medeni Kanunu m. 1’in uygulanamayacağını belirtmiştir.

Yargıtay tarafından da karar onanmış; karar düzeltme talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucular bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. Anayasa Mahkemesi’nin İncelemesi

A. İncelenen Temel Hak

Anayasa Mahkemesi başvuruyu Anayasa’nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğü kapsamında incelemiştir. Mahkeme, söz konusu özgürlüğün yalnızca dernekleri değil, vakıfları da kapsadığını açıkça belirtmiştir.

Mahkemeye göre cemaat vakfı üyelerinin:

- * yönetime katılma,
- * aday olma,
- * yönetimi denetleme,
- * kolektif karar alma süreçlerine katılma

hakları örgütlenme özgürlüğünün bir parçasıdır.

Dolayısıyla seçimlerin yapılamaması, doğrudan bu özgürlüğün kullanılmasını engelleyen bir durum yaratmaktadır.

B. Devletin Pozitif Yükümlülükleri

Kararın en dikkat çekici yönlerinden biri, devletin pozitif yükümlülüklerine ilişkin değerlendirmelerdir.

Mahkeme, örgütlenme özgürlüğünün yalnızca devletin müdahale etmemesini gerektiren negatif bir hak olmadığını; aynı zamanda devletin bu özgürlüğün etkin şekilde kullanılmasını sağlamakla yükümlü olduğunu ifade etmiştir.

Bu kapsamda devletin:

- * gerekli mevzuatı oluşturma,
 - * seçim usullerini belirleme,
 - * idari mekanizmaları işletme,
 - * etkili yargısal yollar sağlama
- yükümlülüğü bulunduğu belirtilmiştir.

Mahkeme ayrıca bu yükümlülüklerin azınlık cemaatleri bakımından daha da önem taşıdığını vurgulamıştır. Çünkü azınlık toplulukları kültürel ve dini kimliklerini büyük ölçüde örgütlü yapılar aracılığıyla sürdürebilmektedir.

C. Mevzuat Boşluğunun Etkisi

Anayasa Mahkemesi, 2013–2022 yılları arasında seçimlere ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamasını ciddi bir mevzuat boşluğu olarak değerlendirmiştir.

Mahkemeye göre bu boşluk:

- * seçimlerin fiilen yapılamamasına,
 - * vakıf yönetimlerinin yenilenememesine,
 - * üyelerin yönetime katılım hakkının ortadan kalkmasına
- neden olmuştur.

Kararda özellikle dokuz yıl boyunca herhangi bir düzenleme yapılmamasının devletin pozitif yükümlülüğüyle bağdaşmadığı ifade edilmiştir.

D. Yargısal Korumanın Etkisizliği

Mahkeme, başvurucuların yargı yoluyla da etkili bir çözüm elde edemediklerini tespit etmiştir.

İlk derece mahkemesi esasa girmeksizin davayı reddetmiş; yargısal süreç seçimlerin gerçekleştirilmesini sağlayacak etkili bir mekanizma üretememiştir. Bu nedenle Mahkeme, yalnızca idari eksikliklerin değil, yargısal koruma mekanizmasının da etkisiz kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

V. İhlal Kararı ve Giderim

Anayasa Mahkemesi, tüm değerlendirmeler sonucunda Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.

Mahkeme, başvurucuların örgütlenme özgürlüğünden etkin şekilde yararlanmasının:

- * seçimlerin yapılamaması,
- * mevzuat boşluğunun giderilmemesi,
- * etkili yargısal koruma sağlanmaması

nedeniyle imkânsız hale geldiğini belirtmiştir.

Bununla birlikte Mahkeme, 2022 yılında yeni Cemaat Vakıfları Seçim Yönetmeliği'nin yayımlandığını dikkate alarak yeniden yargılama yapılmasına gerek görmemiştir.

Kararda ayrıca:

- * Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bildirim yapılmasına,
- * başvuruculara müştereken manevi tazminat ödenmesine,
- * yargılama giderlerinin karşılanmasına

hükmedilmiştir.

VI. Kararın Önemi ve Değerlendirme

Söz konusu karar, Türkiye'de cemaat vakıflarının hukuki statüsü ve azınlık hakları bakımından önemli sonuçlar doğurmaktadır.

Öncelikle karar, cemaat vakıflarında seçim yapılmasının yalnızca idari bir işlem değil; anayasal güvence altında bulunan bir hak olduğunu açık biçimde ortaya koymuştur.

İkinci olarak Mahkeme, devletin pasif kalmasının da temel hak ihlali doğurabileceğini kabul etmiştir. Böylece örgütlenme özgürlüğü bakımından pozitif yükümlülük yaklaşımı güçlendirilmiştir

Karar ayrıca, uzun süreli düzenleme eksikliklerinin tek başına hak ihlaline yol açabileceğini göstermesi bakımından da önemlidir. Mahkeme ilk kez bu derece açık biçimde, idarenin uzun yıllar boyunca düzenleme yapmamasını anayasal sorumluluk kapsamında değerlendirmiştir.

Son olarak karar, yalnızca Rum cemaat vakıfları bakımından değil; tüm cemaat vakıfları bakımından etkili bir içtihat niteliği taşımaktadır.

Sonuç

Anayasa Mahkemesi'nin Efthymia Meetzlou ve Diğerleri kararı, cemaat vakıflarının demokratik işleyişinin anayasal koruma altında bulunduğunu açık biçimde ortaya koymuştur.

Mahkeme, seçim yapılamamasını yalnızca teknik bir mevzuat sorunu olarak değerlendirmemiş; bunu örgütlenme özgürlüğüne yönelik yapısal bir müdahale olarak görmüştür. Özellikle devletin pozitif yükümlülüklerine yaptığı vurgu, kararın temel haklar hukuku bakımından önemini artırmaktadır.

Bu karar, Türkiye'de azınlık hakları, örgütlenme özgürlüğü ve vakıf yönetimlerinin demokratik işleyişi bakımından önemli bir dönüm noktası niteliğindedir. Ayrıca idarenin uzun süreli düzenleme eksikliklerinin anayasal denetime tabi tutulabileceğini göstermesi bakımından da dikkat çekicidir.

Kaynakça

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

5737 sayılı Vakıflar Kanunu

Türk Medeni Kanunu

Anayasa Mahkemesi, Efthymia Meetzlou ve Diğerleri Başvurusu, B. No: 2019/5202, 19.12.2023

Cemaat Vakıfları Seçim Yönetmeliği (2022)

ELSA Programı

ELSA PROGRAMI NEDİR?

Behiye Zeynep Öztürk

European Law Students Association (ELSA), hukuk eğitimini uluslararası bir vizyonla tamamlamayı hedefleyen, dünyanın en geniş kapsamlı öğrenci odaklı akademik platformudur. Bu yapı çatısı altında yürütülen STEP (Student Trainee Exchange Programme), katılımcılarına Avrupa ölçeğinde staj imkânı sunarak mesleki pratiği sınır ötesine taşımaktadır. Akademik uzmanlaşma bağlamında ise kıta genelinde düzenlenen Summer Law Schools (SELS) ve Winter Law Schools (WELS), öğrencilerin tahkim, finans hukuku ve insan hakları gibi spesifik disiplinlerde uluslararası otoritelerden eğitim almasına zemin hazırlamaktadır. Teorik birikimin simülasyonu niteliğindeki Moot Court yarışmaları ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası mekanizmalarda sunulan Delegasyon hakları, genç hukukçuların küresel sistemin işleyişine doğrudan dahil olmalarını sağlamaktadır. Sürecin profesyonel ayağını ise öğrencilerin seçkin hukuk bürolarını ziyaret ederek kurumsal işleyişi yerinde incelediği Lawyers at Work (L@W) etkinlikleri tamamlamaktadır. ELSA, sunduğu bu entegre imkânlarla, hukukçu adaylarının akademik donanımını küresel bir profesyonel ağ ve 'ELSA Spirit' olarak tanımlanan kolektif bilinçle birleştirmektedir.

Okan Üniversitesi'nde Türk hukuku üzerine eğitimi alan dördüncü sınıf öğrencisi olarak, ELSA'nın STEP programı sayesinde Romanya'da iki farklı dönemde, iki ayrı hukuk bürosunda staj yapma şansı buldum. Bu süreçte üstlendiğim görevler ağırlıklı olarak uluslararası uyuşmazlıklar üzerine yoğunlaştı; bu sayede uluslararası özel hukuk, ceza hukuku, fikri mülkiyet ve insan hakları gibi alanların yanı sıra Avrupa Birliği hukuku pratiklerini de yerinde deneyimleme fırsatı yakaladım. Romanya'nın AB üyesi olması, Rumen iç hukukuna ilişkin davalarda dahi Avrupa Birliği tüzük ve yönetmeliklerine başvurmanın ne denli kritik olduğunu bizzat görmemi sağladı. EUIPO (Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi) nezdindeki yanıt süreçlerinden, iki farklı ülkenin hukuk rejimini ilgilendiren miras davalarına kadar çok çeşitli sahalarda çalışırken, hukukçuluğun en temel ve kıymetli parçası olan araştırma yeteneğimi değerli ölçüde geliştirdim. Farklı kanun ve tüzükleri tarayarak bilgileri birleştirip bir sonuca ulaşmak, benim için bu sürecin en keyifli yanıydı. Yabancı bir iş ortamında çalışmak ve farklı bir ülkede yaşamak, mesleki birikimin yanı sıra problem çözme yeteneği ve adaptasyon gibi pek çok 'soft skill' becerimi de besledi. Bu deneyimler, bana hem sınır tanımayan dostluklar hem de bir hukukçu adayı olarak mesleğe daha geniş bir pencereden bakma ayrıcalığı kattı.

Uluslararası staj değişim programı olan STEP'e katılım süreci ise belirli akademik ve idari prosedürlere tabidir. Başvuru takvimi her yıl ilkbahar ve sonbahar olmak üzere iki ana dönemden oluşmakta; sürecin ön koşulu olarak adayın, ELSA Türkiye bünyesinde faaliyet gösteren İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Trabzon veya Antalya yerel şubelerinden birine resmî üyeliği ve aidat yükümlülüğünü yerine getirmiş olması beklenmektedir. Adaylar, her başvuru döneminde en fazla üç staj tercihi yapma hakkına sahiptir. Her staj ilanı; başvuru sahibinin akademik statüsü (lisans, mezuniyet veya yüksek lisans düzeyi), dil yeterlilikleri, tamamlamış olduğu hukuki dersler, teknik altyapı gereksinimleri ve stajın takvimi gibi bağlayıcı kriterleri barındıran bir profil tanımı sunmaktadır. Başvuru dosyasının temel bileşenlerini; her bir tercih için özel olarak kaleme alınmış, adayın akademik başarısını ve müfredat dışı (extracurricular) çalışmalarını detaylandıran nitelikli bir motivasyon mektubu ile profesyonel standartlara uygun, yalın bir özgeçmiş teşkil etmektedir. Bu titiz seçim süreci, adayın yetkinlikleri ile stajın gereklilikleri arasında en uygun eşleşmenin sağlanmasını amaçlamaktadır.

Evet, arkadaşlar! Uzun lafın kısası, hukuk eğitiminin yalnızca dersler ve yerel müfredatla sınırlı kalmamasının çok değerli olduğunu düşünüyorum. Özellikle hukuk öğrencilerinin konfor alanlarından çıkarak yurt dışındaki projelerde yer alması, hem akademik hem de kişisel gelişim açısından büyük önem taşıyor. ELSA gibi oluşumların sunduğu projeler sayesinde farklı hukuk sistemlerini, çalışma kültürlerini ve bakış açılarını doğrudan deneyimlemek mümkün hâle geliyor. Bu süreç, yalnızca bilgi edinmekten ibaret kalmayıp kişinin dünyayı algılayışını, insanlarla iletişimini ve mesleğine yaklaşımını da dönüştüren önemli bir deneyime dönüşüyor.

Öz

Türk hukuk sistemi ve uluslararası düzeyde çocukların ceza sorumluluğunun tespiti, suça karışan çocuklara uygun rehabilitasyonun sağlanması ve bu rehabilitasyonun çocukların suça karışma oranı üzerindeki etkilerinin tespit edilmesi gerekir. Çalışmamızda mevzuatta ve uygulamada aksayan noktalar, sosyal medya ve yayın organlarındaki aksaklıklar ve bunlara ilişkin çözüm önerileri ortaya koyulacaktır.

Giriş

Türk hukukunda “çocuk” kavramına tek bir yerde değil, farklı hukuk alanlarında değinilmiştir. Türk hukukunda çocuk, 18 yaşını doldurmamış, henüz ergin olmamış birey olarak tanımlanır. TCK (m.6/1-b) ve Çocuk Koruma Kanunu (m.3/1-a) uyarınca, 18 yaşını doldurmamış her birey, daha erken yaşta reşit olsa bile çocuk sayılır.

Suçta sürüklenen çocuk kavramı, 1395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun 3. maddesinde tanımlanmaktadır. Bu maddede suça sürüklenen çocuk kavramı, adli süreçteki çocuk kavramıyla özdeşleşmektedir.

Suçta sürüklenen çocuk kavramı gereğince çocukların büyüklerden farklı usullerle soruşturma, kovuşturma ve cezalandırılma süreçleri görülmektedir. Bu süreçler ve çocuğun hukuki ve toplumsal yarar için yetişkinlerden ayrıştırılması yeni sayılabilecek bir tarihte uygulanmaya başlanmıştır.

Tarihte önemli bir süre çocukluk diye bir kategoriden söz edilmemiştir. Uluslararası alanda suça sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan temel ve en önemli düzenlemeler, ABD’de yapılan Illinois Juvenile Court ACT (1899 – ABD / Illinois) ve 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’dir. Bu düzenlemelerin içeriğine çok fazla girmeden değinmek gerekirse, Illinois Juvenile Court ACT ile çocuklar ilk kez “dependent”, “neglected” ve “delinquent” şeklinde kategorilere ayrılmış ve her bir grup için farklı koruma ve müdahale yöntemleri öngörülmüştür. Çocuklar ilk kez yetişkinlerden ayrı bir sistemde yargılanmıştır¹. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme de ise çocuğun “yüksek yararı” ilkesi getirilmiştir. Çocuk artık fail değil korunması gereken birey olarak kabul edilmiştir².

Türkiye’de ise çocuk mahkemelerinin kurulmasına ilişkin ilk yasal adım 7 Kasım 1979’da 2253 sayılı kanunla atılmış, ancak fiilen ilk çocuk mahkemesi 1987 yılında Ankara’da faaliyete geçmiştir. Çocuk mahkemelerinin görevi 2253 sayılı kanunun 6. maddesinde belirtilmiştir. Türk hukukunda çocukların cezalandırılması değil rehabilite edilmesi gerektiğini belirten yaklaşım 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, sosyal devlet yaklaşımı ile kabul edilmiştir.

Çağdaş ceza hukukunda kişisel ve kusura dayanan sorumluluk geçerlidir. İşlenen bir fiilden dolayı başkasının cezalandırılması kabul edilmediği gibi; failin cezalandırılması da kusurlu olmasına bağlıdır. Kusur ilkesi, faile ancak kusuru oranında ceza verilmesini de içerir. Hukuk bilincinin gelişmesiyle günümüzde eylemin suç oluşturması için failin zararlı neticeyi istemiş veya öngörmüş olması aranmaya başlanmıştır. Böylece kusursuz suç olmaz (nullum crimen sine culpa) ilkesi geliştirilerek, kusurluluğun önemi vurgulanmıştır. Çağdaş ceza hukuku kusurluluğa dayanmakta ve kusuru olmayan kişiye ceza verilmemektedir³. TCK’da doğrudan doğruya bu kavramın bir tanımı bulunmamakta ise de kusur yeteneğini kaldıran veya azaltan halleri öngören maddelerden (TCK m. 31-34) bir tanım çıkarılabilir. Kasıtlı veya taksirli bir suçun cezalandırılabilmesi için o davranışın fail tarafından gerçekleştirilmiş olması yeterli değildir. Fiili gerçekleştiren kişinin kusur yeteneğinin bulunması gerekmektedir. Suça sürüklenen çocukların cezai sorumluluk yaşları Almanya 14 yaş, Finlandiya 15 yaş, Fransa 13 yaş, İngiltere 10 yaş, Türkiye’de ise 12 yaş olarak belirlenmiştir.

Öğretideki azınlık görüşe göre ise kişinin kusurlu olmasının anlamı, suç olarak tanımlanan eylemin kasıtlı veya taksirli işlenmiş olmasından ibaret olduğu için kusur yeteneği failin cezalandırılabilirliği ile doğrudan alakalıdır⁴.

Benim de katıldığım görüş bu yöndedir⁵. Uygulama ve öğretideki çoğunluk görüş her ne kadar bu yönde olmasa da, hâkimin 12 yaşından küçük çocuğun yaptığı fiilin sonucu anlayıp anlayamadığını tespit etmesi gerekmektedir. 12 yaşını doldurmamış çocuğun bilerek ve sonuçlarını öngörerek bir kişiyi yaralaması hatta ölümüne sebep olabilmesi gibi örnekler verilebilir.

1-Illinois Çocuk Mahkemesi Kanunu’na göre on iki yaşın altındaki çocukların mahkeme veya sulh hakimi tarafından hapisaneye veya polis karakoluna gönderilmesi açıkça yasak kılınmıştır.

2- BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 3. maddesinde kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun üstün yararının gözetilmesi temel ilkedir. Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır. Sözleşme’nin 37. maddesinde ise özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.

3- Centel,Zafer,Çakmut Türk Ceza Hukukuna giriş cilt 11 syf. 43

4- Süleyman Özar Türkiye Adalet Akademisi dergisi syf. 114 sayı:55 2023

5- TCK m. 31 Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

TCK m. 31’de açıkça fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu olmadığı belirtilmiştir. TCK m. 31’in devamında ise 12 yaşını doldurmuş 15 yaşını doldurmamış olanların ceza sorumluluğu için işlediği fiilin hukuki sonuçlarını anlayabilme ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmiş olması şartları aranmaktadır. Bu bakımdan aslında yukarıdaki azınlık görüşte anlatmaya çalıştığımız 12 yaş altı çocukların ceza sorumluluğu bakımından araştırılma yapılması kanun yoluyla kapatılmıştır. Bence 12 yaş altı çocuklarında aynı 12, 15 yaş arası çocuklar gibi hukuki sonuçları algılayıp algılayamadığı veya davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin gelişip gelişmediği incelenmelidir.

Fiili işlediği sırada 15 yaşını doldurmuş olup 18 yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilmesi veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişip gelişmediği incelenemeksizin cezada indirimde gidilir.

Türk hukuk sisteminde suça sürüklenen çocukların işlediklerin suçlardan dolayı suçun ağırlığına göre infazı çocuk eğitimevi veya çocuk kapalı ceza infaz kurumu aracılığıyla gerçekleştirilir. Suça sürüklenen çocukların ceza infazlarının yetişkin bireylerin infazından en önemli farkı cezalandırma odaklı model değil koruma ve yeniden topluma kazandırma odaklı model olmasıdır. Türkiye’de TÜİK verilerine göre 2017 yılında 140,7 bin, 2018 yılında 152 bin, 2019 yılında 168,3 bin, 2020 yılında 114 bin, 2021 yılında 132,9 bin, 2022 yılında 206,9 bin, 2023 yılında 178,8 bin, 2024 yılında ise 202,8 bin çocuğun suça sürüklendiği görülmektedir. Suça sürüklenen çocukların sayılarının yıllara göre azalmaması ya rehabilitasyon da eksiklikler bulunduğunu ya da çocuğun infazı sonrası tekrardan suça sürüklenmesindeki önemli etkenlerden birisi en baştaki sosyolojik ve çevresel etkenlerin tekrerrütmesi kaynaklıdır.

Amerika’da gerçekleştirilen araştırmalar sonucu bir çocuğun gerçekleştirdiği, can kaybına sebep olan bir okul saldırısının ardından tekrardan bir saldırı olma ihtimali önemli derecede artar. Bu etkiye “copycat” etkisi denir. Saldırıyı gerçekleştirenlerin büyük bir çoğunluğu ateşli silahları kendi evlerinden veya bir akrabalarının evinden tedarik ettiği görülmektedir.

Bu konuda sosyal medyanın etkisi tartışmalı bir konudur. Sanal ortamlar, çocuklar açısından yeni suç alanlarını beraberinde getirebilir. İnternet ve sosyal medya platformlarında kolayca erişilebilen şiddet, yasadışı maddeler, cinsellik, teşhircilik, illegal bahis ve kumar gibi unsurlar, çocukların suça sürüklenme riskini artırmaktadır. Özellikle dizilerdeki olumsuz rol modeller, cinsellik ve saldırganlık içeren programlar, çocuklar üzerinde negatif etkiler bırakabilir⁶.

Katıldığım görüşe göre sosyal medya çocukların suça sürüklenmesinde başlıca etkenlerden birisi değil fakat etkisi göz ardı edilemeyecek kadar mühimdir. Bilinçsiz ve aile denetimi olmadan sosyal medya kullanımı, izlenen haber kanallarının basın sansürü olmadan bu konularda yaptıkları haberler, çocuğun rahatlıkla erişebileceği alanlarda gösterilmesi “copycat” etkisinin tetiklenmesinde önemli bir rol almaktadır. Bundan dolayı medya kanalları ve sosyal medyanın kullanımı sadece ailelerin denetimine bırakılamayacak kadar elzem bir konudur. Bu konuda devlet izleyeceği politikalar ile denetimin büyük sorumluluğunu kendi üstüne almalıdır. Bu süreçte ailelerin de sürece aktif dahil ederek, ilk önce ailelere sosyal medya alanında eğitim vermesi ardından ise medya kullanımı ile ilgili çocukların okullar aracılığı ile eğitilmeleri ve gerekli basın ve yayın kısıtlamalarının yapılması gerekmektedir.

Suça sürüklenen çocukların sayısının nasıl azaltılacağı ise önem arz eden bir konudur. Finlandiya, Almanya, Yeni Zelanda, Hollanda, Japonya gibi ülkelerde bu sayılar ciddi oranda düşürülmüştür. Bu düşüşün gerçekleşmesi için cezalandırıcı sistemler yerine suça sürüklenme potansiyeli bulunan çocukların erken tespiti, aile ile birlikte çözüm odaklı ilişkiler ve çocuğun rehabilitasyonu sonrasında tekrardan topluma kazandırılması ve suça sürükleyen unsurların yok edilmesi için önemli çalışmalar yapılmıştır.

Türkiye’deki rehabilitasyon süreci bu konuda başarı sağlayan ülkelerin izlediği politikalar ile paralellik göstermektedir. Fakat buna rağmen yıl oranlı suça sürüklenen çocuk sayısında kayda değer bir azalma müşahade olunmamaktadır. Bunun başlıca sebepleri şu şekilde belirtilebilir: Müdahaleye erken başlanılamaması ve tespit edilememesi, aile ve çevre faktörü, rehabilitasyon sonrası çocuğun takibinin yeterli ölçüde yapılamaması ve çocuğun suça sürüklenmesinde rol alan faktörleri iyi belirlenemeyip ortadan kaldırılamaması. Madde kullanımı, ateşli silahlara erişmekteki kolaylık vb. faktörler sıralanmaya devam edebilir. Burada önemli olan konu her çocuğun ayrı ayrı değerlendirmeye alınıp onu suça sürükleyen unsurların tespit edilmesi ve ortadan kaldırılması gerekmektedir. Rehabilitasyon sonucu çocuğun hiçbir etken değiştirilmeden tekrardan aynı sosyal çevreye gönderilmesi durumunda rehabilitasyon süreci tek başına büyük bir değişim yaratmayacak ve çocuğun tekrardan suça sürüklenmesi kaçınılmaz bir hal alacaktır.

Anne ve babanın çocuğuna yönelik ilgi ve sevgisinin yetersiz olması, çocuğunu korumadan yoksun bırakması, çocuğuyla sağlıklı iletişim kuramaması, aile üyelerinin birbirlerine karşı olumsuz tutum ve davranışları, aile içi şiddete başvurulması gibi olumsuz aile içi ilişkiler çocuğun suça yönelmesine sebebiyet verebilmektedir⁷.

6- Ensar Lokmanoğlu, Baki Yiğit Çakmakkaya, Zeynep Altun, Dr. Fatih Yıldırım International Journal of Social and Humanities Sciences Research 31.10.2024/11. Cilt

7- Radiye Canan Bağış cilt.7 sayı.14 15.10.2019 syf.207

Sonuç

Suç kavramı çok eski zamanlardan günümüze kadar gelmiş bir kavramken suça sürüklenen çocuk ve çocuğa farklı yaptırımların uygulanması yeni sayılabilecek tarihlerde uygulama alanı bulmuştur. Türkiye'de çocuk suçluların cezalarının infazı özel hükümlere dayandırılmış ve uluslararası boyutta önemli bir kavram olan “cezalandırma odaklı değil tekrardan topluma katma odaklı” bir anlayış benimsenmiştir. Bir çok ülkede bu politika gençleri rehabilite etmiş, tekrar suça sürüklenmemelerini ve topluma kazandırılmaları sağlarken suça sürüklenen çocukların sayısında ciddi bir düşüş yakalanmıştır. Türkiye’de ise benzer politikalar kullanılırken yıllara göre suça sürüklenen çocuk sayısında önemli bir azalma tespit edilememiş ve zaman zaman artışlar görülmüştür. Sosyal medya ve basın organlarının denetimsiz ve kısıtlamasız olması çocuklar üzerindeki “Copycat” etkisinin tetiklenmesinde öncü olmaktadır. Bu alanda devlete ve ailelere bazı yükümlülükler düşmektedir. Çocuğun suça sürüklenmesindeki başlıca etkenlerden birisi aile ve çocuğun sosyal çevresidir. Suça sürüklenen çocuk sayısında azalma sağlanabilmesi için devletin sadece rehabilite etmeye çalışması değil aynı zamanda çocuğun tekrar suça sürüklenmemesi için çocuğun ailesel ve sosyal çevresinde değişimlere imkân sağlaması gerekmekte ve çocuğu yakın takip altında tutmalıdır.

Öz

İnternet günümüz dünyasının vazgeçilemezlerindendir. İnternet ve sosyal mecraların asıl amacı olan aşırı hızlı bilgi aktarımı insanlık için pek çok açıdan fayda sağlasa da bunların pek çok olumsuz etkisi de yadsınamaz. Yanlış bilgilerin son sürat yayılması, anonimliğin sağlamış olduğu özgüvenle işlenen dijital suçlar ve kişisel bilgilerin kolayca sızdırılması bu olumsuzluklardan yalnızca birkaçıdır. Tabii ki bu durumda devletlerin de dijital ortama denetleme mekanizmaları getirmesi kaçınılmazdır. Bu mekanizmalardan bir tanesi de devletin sosyal medya platformlarını kısıtlamasıdır. Çalışmamızda sosyal medyadaki platformların kısıtlanmasında hangi kişilerin cezaî olarak sorumlu tutulduğu belirtilecek ve son olarak bu kısıtlamaların istenilen sonuçları yaratıp yaratmadığı tartışılacaktır.

Giriş

Öncelikle internet ortamında getirilen yasaklar ve engeller ile ilgili bakmamız gereken kanun Türkiye’de 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”dur. Kanun dayanağını Anayasanın “Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları” başlıklı 41. maddesinden ve “Gençliğin Korunması” başlıklı 58. maddesinden alır. Bu maddelerdeki “Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması (...) için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.” ve “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.” ibarelerinden anlaşılacağı üzere devletin getireceği kısıtlamaların gençleri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak olduğu anlaşılır. Başka bir anlam ise kısıtlamaların başka sebeplerle (örneğin, siyasi sebepler) getirilemeyecek olmasıdır.

Kanunun gerekçesine bakıldığında görüleceği gibi kanun yeni suç türleri oluşturmamakta yalnızca TCK ve diğer özel kanunlarda düzenlenmiş suç türlerinin dijital ortamlarda devam ettirilmesini önlemek amacıyla bazı idari ve yargısal koruma tedbirleri getirilmektedir. Benzer bir açıklamayı kanunun birinci maddesinde de bulabiliriz. Bu maddeye göre bazı tüzel veya gerçek kişilere çeşitli sorumluluklar ve yükümlülükler getirilmiştir. Bu kişilerin kim oldukları ve ne miktarda sorumlu oldukları aşağıda açıklanacaktır.

Erişim Sağlayıcı

Erişim sağlayıcılar kullanıcılarına internete erişme imkanı sağlayan gerçek veya tüzel kişilerdir. Gerçek hayattan örneklerle somutlaştıracak olursak Türk Telekom, TTnet, Türknet, Türkcell vb. firmalar erişim sağlayıcı sıfatına sahiptirler¹. Bu kişiler internet üzerinde paylaşılan her türlü içerikten sorumlu tutulamazlar aksi halde sorumluluk alanı gereğinden fazla genişletilmiş olur. Ancak kendilerine bildirilmesi suretiyle erişim sağlayıcıları hukuka aykırı yayınları engellemekle, sağladığı hizmetlerle ilgili trafik bilgilerini altı aydan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere saklamakla, faaliyetine son vereceği tarihten en az üç ay önce durumu Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’na, içerik sağlayıcılarına ve müşterilerine bildirmek ve trafik bilgilerine ilişkin kayıtları yönetmelikte belirtilen esas ve usûllere uygun olarak Kuruma teslim etmekle, ve son olarak erişimi engelleme kararı verilmesi durumunda yapılan yayına erişim için kullanılabilecek alternatif yolları engellemekle yükümlüdürler. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda idari para cezası uygulanır (5651 Sayılı Kanun m.6).

Yer Sağlayıcı

Yer sağlayıcılar internet ortamındaki hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan gerçek veya tüzel kişilerdir. Bunlar Youtube, Instagram gibi sosyal medya platformlarının içeriklerini barındırdıkları sunucu hizmetlerini veren gerçek veya tüzel kişilerdir. Bu kişiler de erişim sağlayıcıları gibi sağladıkları yerlerde yapılan yayınları denetlemekle yükümlü değildirler ve tıpkı onlar gibi kendilerine bildirilmesi halinde içeriği engellemek ve belirli bir süre boyunca sağladığı hizmetlere ilişkin bilgileri saklamakla yükümlüdür. Bu yükümlülüklerle uyulmaması halinde kendilerine idari para cezası uygulanır (m.5).

Sosyal Ağ Sağlayıcıları

Sosyal ağ sağlayıcıları, sosyal etkileşim amacıyla metin, görüntü, ses, konum gibi içeriklerin oluşturulmasına, görüntülenmesine veya paylaşılmasına imkan veren gerçek veya tüzel kişilerdir. Bunlar halk arasında sosyal medya platformları olarak bilinen platformlardır. Bu platformlar kanunda tanımlanmasına rağmen yalnızca Türkiye’de 1 milyonu aşkın kullanıcısı bulunan sosyal ağ sağlayıcılarına yükümlülükler getirilmiştir². Eğer bu 1 milyonu aşkın kullanıcıya sahip sosyal ağ sağlayıcıları yurt dışı kaynaklı ise ayrıca Türkiye’de en az bir kişiyi temsilci olarak belirlemeleri gerekir. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen sağlayıcılara kademeli olarak artan yaptırımlar (idari para cezaları, reklam yasağı, bant daraltması) uygulanır (Ek m. 4/2).

1- Erişim Sağlayıcı Nedir? Sorumlulukları ve Yükümlülükleri Nelerdir?, <https://aeylegal.com/erisim-saglayici-nedir-sorumluluklari-ve-yukumluluklari-nelerdir/>, 26.07.2022

2- Sosyal Ağ Sağlayıcılarına İlişkin Hükümler, <https://devahukukburosu.com/icerik-saglayici-yer-saglayici-erisim-saglayici-nedir/>

TCK’da belirtilen çocukların cinsel istismarı, halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçlarına ilişkin yürütülen soruşturmalarda cumhuriyet savcısının veya kovuşturma sırasında mahkeme tarafından talep edilmesi halinde gerekli verilerin adli mercilere teslim edilmesi gerekir aksi halde bant daraltması uygulanır (Ek m.5).

Tüm bunların yanında Kanun’un 8 ile 8/A maddelerinde belirtilen intihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama, Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar, Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanunda yer alan suçlar, Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununun 27 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında yer alan suçlar oluştuysa ya da suça ilişkin yeterli şüphe oluşmuşsa mahkeme kararıyla; yaşam hakkının korunması, kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması sebepleri dolayısıyla da BTK başkanının kararı ile dört saat içinde ilgili içeriği çıkarmakla veya erişimi engellemekle yükümlüdürler. Aksi halde adli para cezaları, bant daraltma uygulamaları ve reklam yasağı ile karşı karşıya gelebilirler (Ek m.4/10).

Görüldüğü üzere sosyal ağ sağlayıcılarına getirilen yükümlülükler ve bağlanan yaptırımlar çok daha geniştir. Günümüzde sosyal medya platformlarının popülerliği sebebiyle sıkı bir denetim altında tutulmak istenmeleri anlaşılabilir de özellikle kamu yararı gerekçesiyle getirilen engeller siyasi emellerle kullanılırsa sosyal medyada ifade ve basın özgürlüğünün önünde büyük bir engel teşkil edebilir.

Erişim Engellerine Karşı Kullanıcı Sorumluluğu

Yukarıda bahsedilen tüm engeller halkın zararlı içeriklere erişmemesi gayesi ile uygulanmaktadır. Peki bu engellerin arkasından dolanmanın kullanıcılar için herhangi bir yaptırımı var mıdır? Halkın büyük bir kısmı özellikle sosyal medya platformlarına getirilen erişim engelleri aşabilmek için VPN, TOR ya da benzeri sistemler kullanılmaktadır. Kanunumuz bu durumlarda kullanıcılar için herhangi bir yaptırım öngörmemiştir. Zaten bu durum kanımca kanunun amacına ters düşer çünkü getirilen engel kullanıcıları korumak içindir, artık kullanıcının kendini bizzat “tehlikeye” maruz bırakmak istemesi durumunda yapılabilecek bir şey yoktur. Ancak bu noktada şu belirtilmelidir ki yukarıda sayılan araçlar nasıl kullanıldıklarına göre suç teşkil edebilirler. Bir VPN uygulamasının kullanılması suretiyle yasadışı bahis oynatılır ya da dolandırıcılık yapılırsa haliyle bunlar suç teşkil edecektir³.

Sonuç

Yaşadığımız dijital çağda bilgi akışının sağlıklı ve güvenli bir şekilde gerçekleşmesi için devlet kontrolünün getirilmesi kaçınılmazdır. Ancak bu kontrolün gereği gibi kullanılmaması durumlarında hak ve özgürlüklerin ihlaline yol açacağı kesindir. Unutulmamalıdır ki devletin güvenlik amacıyla olsa da getireceği her engel bir hak kısıtlanması olacaktır ve Anayasamızın 13. maddesi gereği hakların kısıtlanması yalnızca kanunla ve ölçülülük ilkesi çerçevesinde gerçekleşmelidir. 5651 sayılı kanunda halihazırda bulunan düzenlemeler devletin kısıtlama getirme yetkisini fazlasıyla genişletmektedir. Bu genişlik kanundaki kamu güvenliği gibi oldukça muğlak ifadeler sayesinde devletin siyasi emellerle kişilerin ifade özgürlüğünü ve basın özgürlüğünü kısıtlanmasına ve muhalif seslerin bastırılmasına olanak tanımaktadır. Bu metnin yazılmış olduğu tarihte daha yürürlükte olmayan ancak 7578 sayılı kanun ile bu kanuna eklenen ve 1 Kasım 2026 tarihinde yürürlüğe girecek olan düzenlemelerde çocukların internete erişiminin denetimi maksadıyla yaş kontrolü uygulamasının getirilmesi hem kişilerin internetteki anonimliğine zarar verip devletin kişiler üzerindeki kontrolünü arttırmasına hem de veri güvenliğinin ciddi vaziyette tehlikeye düşmesine sebep olabilir.

Kaynakça

04.05.2007 tarihli ve 26530 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

3- Umut Yıldırım, VPN Kullanmak Yasak Mı? Cezası Ne Kadar?, <https://kadimhukuk.com.tr/makale/vpn-kullanmak-yasak-mi-cezasi-nedir/>; 10.02.2026

Öz

Bu çalışma, İstanbul Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesindeki gönüllü çalışma programı kapsamında Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde gerçekleştirilen saha gözlemlerine dayanan bir deneyim aktarımıdır. Kayıt ve Planlama, İnfaz, Çocuk İnfaz ve Bağımlılıkla Mücadele bürolarında elde edilen uygulamalı gözlemler; TCK m.191, CGTİHK hükümleri ve CMK m.109 çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmada risk analizi (ARDEF), denetim mekanizmaları, çocuk yükümlüler için koruyucu yaklaşımlar ve bağımlılık dosyalarının işleyişi aktarılmakta; mevcut sistemin güçlü ve zayıf yönleri ile geliştirme önerileri ele alınmaktadır.

1. GÖNÜLLÜ ÇALIŞMA SÜRECİNE GENEL BAKIŞ

İstanbul Okan Üniversitesi bünyesindeki gönüllü çalışma programı kapsamında Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde aktif gözlem ve uygulama süreçlerine katılım sağlanmıştır. Bu süreçte Kayıt ve Planlama, İnfaz, Çocuk İnfaz ve Bağımlılıkla Mücadele büroları yerinde incelenmiştir. Çalışma sürecinde dört temel alanda pratik bilgi ve gözlem deneyimi edinilmiştir:

- Hukuki Prosedür ve Entegrasyon: TCK m.191 (Uyuşturucu Madde Kullanımı) ve nakil dosyalarının sisteme kabulü, tebligat süreçleri ve UYAP entegrasyonu aşamaları.
- Risk Analizi ve Planlama: Yükümlülerin yeniden suç işleme riskini belirleyen ARDEF (Araştırma ve Değerlendirme Formu) uygulamaları; düşük, orta ve yüksek risk gruplarına göre oluşturulan denetim planlarının hukuki dayanakları.
- İnfaz ve Denetim Mekanizması: Yükümlülerin takibi, ihlal prosedürleri ve İnfaz Hakimliği'ne bildirim süreçleri. Adli para cezalarının kamu yararına çalışmaya dönüştürülmesindeki hesaplama yöntemleri.
- Özel Gruplarla Çalışma: Çocuk İnfaz Bürosu'ndaki rehabilitasyon odaklı yaklaşım ve Bağımlılıkla Mücadele Bürosu'ndaki tahlil/tedavi süreçlerinin işleyişi.

Bu gözlem süreci, teorik hukuk eğitiminde öğrenilen kanun maddelerinin (TCK ve CGTİHK) uygulamada nasıl karşılık bulduğunu, modern infaz sisteminin topluma kazandırma amacını ve adli mekanizmanın bürokratik işleyişini bir hukukçu adayı perspektifinden analiz etme imkânı sunmuştur.

2. KAYIT VE PLANLAMA BÜROSU

2.1 Uyuşturucu Madde Kullanımı (TCK m.191) Dosyalarının Kabulü

Kayıt ve kabul süreci, savcılığın kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının ardından başlamaktadır. Genellikle bir yıllık denetim kararı verilmekte; bu karar önce ilgili kişiye tebliğ edilmekte, 15 gün içinde itiraz edilmezse kesinleşmektedir. Akabinde dosya UYAP üzerinden sisteme işlenmekte, denetimli serbestliğe (DS) kayıt için ilgili kişiye yeniden tebligat çıkarılmaktadır. Bir yıllık denetim süresi, bilgilendirme formunun kişiye tebliğ edilmesiyle başlar; kişi ardından planlama bürosuna yönlendirilir.

2.2 Nakil Dosyaları

Nakil dosyaları, cezaevinden denetimli serbestliğe ayrılan kişilere ilişkin dosyalardır. İnfaz hakimliğinin DS'ye ayırma kararının ardından kişinin beş gün içinde DS'ye başvurması gerekmektedir. Başvuru yapılmaması hâlinde iki günlük mazeret süresi tanınmakta; sunulan mazeret, infaz hakimliği tarafından incelenerek karara bağlanmaktadır. Tüm sürelerin kaçırılması durumunda kişi firara düşmüş sayılmakta ve DS tarafından suç duyurusunda bulunulmaktadır.

Başvuruya gelen kişinin adres ve telefon bilgileri (bir yakının iletişim bilgisi de dahil olmak üzere) güncellenmekte; sisteme biyometrik fotoğraf kaydı yapılmaktadır. Kişinin müddetnamesindeki tarihler ile sistemdeki veriler titizlikle karşılaştırılmakta, herhangi bir farklılık durumunda şef veya müdürün kararıyla müddetnameye itibar edilmektedir. Bir yıllık denetim süresi boyunca yükümlüye iki ihlal hakkı tanınmakta; bu hakların tamamının kullanılması hâlinde DS, İnfaz Hakimliği'ne kişinin cezaevine geri gönderilmesi için yazı yazmaktadır.

2.3 Planlama Evresi: ARDEF ve Risk Grupları

Her yükümlüye 'Araştırma ve Değerlendirme Formu' (ARDEF) uygulanarak risk durumu (düşük, orta, yüksek) belirlenmekte ve bu analize göre bireysel bir denetim planı oluşturulmaktadır.

Yüksek Risk: İlk üç ay boyunca haftada yedi gün imza yükümlülüğü uygulanmaktadır. Devam eden üç ayda haftada üç güne, koşullu salıverilmeye dek ise haftada iki güne indirilmektedir. Ayrıca koşullu salıverilme tarihinin 1/3'ü kadar konutu terk etmeme yükümlülüğü öngörülmektedir. Takip, kolluk veya elektronik kelepçe aracılığıyla yapılmakta; hangisinin uygulanacağına Denetimli Serbestlik Komisyonu karar vermektedir. Bunlara ek olarak ARDEF raporundan çıkan eğitim-iyileştirme planına göre eğitimler verilmektedir.

Orta Risk: İlk üç ay haftada dört gün, devam eden üç ayda haftada iki gün, koşullu salıverilmeye dek ise haftada bir gün imza yükümlülüğü uygulanmaktadır. ARDEF'e dayalı eğitim planı da hayata geçirilmektedir.

Düşük Risk: İlk üç ay haftada iki gün, ardından koşullu salıverilmeye dek haftada bir gün imza yükümlülüğü uygulanmaktadır. ARDEF'e dayalı eğitim-iyileştirme programı da sürdürülmektedir.

Planlamada değişiklik yapılabilmesi için kişinin talebi veya raporlu mazereti aranmaktadır.

2.4 Adli Para Cezalarının İnfazı

Kişinin ekonomik durumuna göre iki saatlik kamu yararına çalışma, bir günlük hapis cezasına karşılık gelecek biçimde hesaplanmaktadır. Günlük çalışma süresi asgari dört, azami sekiz saat olarak belirlenmekte; bu çalışmalar SGK, hastaneler ve halk eğitim merkezleri gibi kurumlarda yaptırılmaktadır.

3. İNFAZ BÜROSU

İnfaz bürosunun temel amacı, kişinin özgürlüğünü kısıtlayan cezanın toplum içinde denetimli bir mekanizma aracılığıyla infaz edilmesini sağlamaktır. Denetimli serbestlik tedbiri süresince yükümlünün seminerlere katılımı ve bireysel çalışma programlarına uyumu infaz hakimliği kararları doğrultusunda takip edilmektedir.

Yükümlülerin yasal hakları ve sorumlulukları çerçevesinde; karara itiraz süresinin tebliğden itibaren on beş gün olduğu ve yükümlülüğün başlayabilmesi için kişinin cezaevinden ayrılmasının ardından beş gün içinde başvuruda bulunması gerektiği gözlemlenmiştir.

İnfazın ihlali durumunda (örneğin, imza ihlali) yetişkinler için iki kez uyarı hakkı tanınmakta, üçüncü ihlalde ise dosya kapatılarak gereği için Savcılığa iade edilmektedir. Vefat, adres değişikliği veya yeni bir kamu davası açılması gibi hâller de dosyanın kapatılma gerekçeleri arasında yer almaktadır.

4. ÇOCUK İNFAZ BÜROSU

4.1 Genel Usul ve Tebligat Hassasiyeti

Suçta sürüklenen çocukların dosyaları yetişkinlerden farklı bir hassasiyetle ele alınmakta; tüm resmî işlemler mutlaka bir veli ya da vasi huzurunda başlatılmaktadır. Uyarı işlemlerinde de aynı kural geçerlidir: Tebligat yalnızca çocuğa değil, veliye de ayrıca yapılmalıdır. Aynı evde yaşasalar dahi tek bir tebligat yeterli sayılmamaktadır; bu kurala aykırı tebligat hukuken geçersizdir.

Bu konunun önemine ilişkin somut bir örnek vermek gerekirse: Kişi farklı zamanlarda ve ayrı eylemlerle üç ihlal yapmış olsa dahi, ilk iki ihlale ait tebligatlar hukuka uygun yapılmamış ve yalnızca üçüncü tebligat usule uygun gerçekleştirilmişse, kişi hukuken yalnızca bir uyarı almış sayılmaktadır. Çocuklar için ihlal prosedürü daha esnek tutulmuş olup üç uyarı hakkı tanınmakta; ancak dördüncü ihlalde dosya savcılığa bildirilmektedir.

4.2 Rehabilitasyon Odaklı Yaklaşım

Çocukların rehabilitasyonu esas alınarak; eğitim ve iyileştirme raporları doğrultusunda sosyal etkinliklere, gezilere ve bireysel gelişim seanslarına katılım teşvik edilmektedir. Eğitim hayatı devam eden çocukların sınav dönemlerinde mazeretli sayılabilmeleri ise 'Mazeret Komisyonu' aracılığıyla yönetilmektedir.

4.3 Adli Kontrol Dosyaları

İşlemlerin başlatılabilmesi için suça sürüklenen çocuğun (SSÇ) kesinlikle velisiyle birlikte gelmesi gerekmektedir. CMK m.109 kapsamında çeşitli tedbirler düzenlenmiş olup tamamı uygulanabilir niteliktedir. Bu dosyalarda hiçbir ihlal hakkı tanınmamakta; herhangi bir ihlal doğrudan Savcılığa bildirilmektedir.

En ağır tedbir, CMK m.109/j kapsamındaki konutu terk etmeme (ev hapsi) tedbiridir. Bu tedbir bazen 3-4 ay gibi belirli bir süre, bazen de soruşturma tamamlanana kadar süresiz olarak uygulanabilmektedir. Uygulamada en sık başvurulanan tedbir ise CMK m.109/b kapsamındaki imza yükümlülüğüdür. İmza tedbiri kural olarak karakolda yerine getirilmekte; ancak bazı ilçelerde çocuk bürolara da başvurulabilmektedir. Çocuk, imzaya tek başına gidebilmektedir. Bu tedbirler 12 yaşını doldurmuş her çocuğa uygulanabilir olup suçun niteliğine bağlı olarak raporla sunulan mazeretler esneklik sağlayabilmektedir.

4.4 Uyuşturucu Dosyaları

Dosyalar, tedavili ve tedavisiz olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Tedavili dosyalarda çocuk Anadolu'da Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne sevk edilerek idrar testi alınmakta; test sonucu uygunsa üç aylık tedavi başlatılmaktadır. Her iki ayda bir tekrarlanan idrar testiyle uyuşturucu kullanımı denetlenmekte; sürekli madde kullanımı hâlinde yatışa karar verilebilmektedir. Tedavisiz dosyalarda ise planlama yapılmakta; ilk plan bitinceye kadar haftalık, sonrasında üç haftada bir DS kurumuna imzaya gelinmesi sağlanmaktadır.

En az bir yıllık planlamalar verilmekte; duruma göre altı aylık uzatma talep edilebilmektedir. Plan süresince en az iki kez sürpriz idrar testi yapılmaktadır. Testlerden birinin dahi pozitif çıkması hâlinde dosya kapatılarak Savcılığa sevk edilmektedir. Bununla birlikte, test öncesinde aşırı su içilmesi suretiyle manipülasyon girişiminin tespiti hâlinde, negatif sonuç bile geçersiz sayılmakta ve kişi bir ihlal cezasıyla karşılaşmaktadır.

4.5 Nakil Dosyaları

Cezaevinden çıkan çocuklara uygulanan bu dosyalarda, müddetnamesinde yazılı koşullu salıverilme tarihine kadar DS kurumunda infaz sürdürülmektedir. Çocuğun cezaevinden çıkışının ardından beş gün içinde DS Müdürlüğü'ne başvurması zorunludur. Dört ihlal yapılması hâlinde, koşullu salıverilme tarihine kadar ceza infaz kurumunda kesintisiz tutulmaktadır. Bireysel görüşme yükümlülüğü de öngörülmekte; ARDEF riski doğrultusunda ek yükümlülükler belirlenmektedir.

4.6 Demografik Görünüm ve Sosyal Gerçeklik

Gözlemlere göre yükümlülerin büyük çoğunluğu erkek; yaş dağılımı açısından ise 14, 15 ve 16 yaş grubu ön plana çıkmaktadır. Çocukları topluma kazandırmak amacıyla çeşitli etkinlik ve iyileştirme programları planlanmakta olmakla birlikte bu çocukların önemli bir bölümünün ailelerine katkı sağlamak için çalıştığı dikkat çekmektedir. Hatta bazı veliler, çocuklarının evin geçim kaynağı olduğunu öne sürerek yükümlülükler konusunda esneklik talep etmektedir. Etkinliklere katılım kararında cinsiyet değil; çocuğun programa uyumu esas alınmaktadır.

5. BAĞIMLILIKLA MÜCADELE BÜROSU

TCK m.191/3 kapsamında uyuşturucu madde kullanma suçundan DS'ye yönlendirilen yükümlüler için beş yıllık erteleme ve bir yıllık denetimli serbestlik süreci işletilmektedir. Süreç, hastaneye sevkle başlamakta; ardından tedavi ve tahlil bölümü gelmektedir. Bu aşamada üç adet idrar testi alınmaktadır (kan değil). Tüm testlerin negatif çıkması hâlinde genel rapor düzenlenerek seminerlere geçilmektedir.

Belirsiz aralıklarla kişi sürpriz biçimde yeniden hastaneye yönlendirilebilmektedir. Test sonucunun pozitif çıkması durumunda dosya madde kullanımı gerekçesiyle kapatılarak savcılığa sevk edilmekte ve adli sicil kaydına işlenmektedir. Savcılık, infazın devamına karar verebileceği gibi ertelediği davayı iddianame düzenleyerek de yeniden açabilmektedir. Bir yıllık denetimin başarıyla tamamlanması hâlinde dosya infazen kapanmaktadır; üçüncü ihlal durumunda ise ihlal gerekçesiyle kapatılmaktadır.

2023 yılı sonrasında açılan dosyalarda, kişinin hastane sürecini takip etmemesi ya da ilk raporun olumsuz gelmesi hâlinde sürücü belgesine tedbir konulabilmektedir. Bunun yanı sıra kişinin silah bulundurmaması için Emniyet'e DS tarafından yazı yazılmaktadır. Tedavisiz gelen dosyalarda hastaneye sevk yapılmamakta; yalnızca seminerlere katılım sağlanmaktadır. Ancak bu kişilere de sürpriz idrar testleri uygulanmaktadır. Uyuşturucu kullanımı yanı sıra uyuşturucu ticareti suçundan DS'ye ayrılanlara da aynı işlemler uygulanmaktadır. Çocuklar için ek olarak alkollü mekânlara girmeme yükümlülüğü de verilebilmektedir. Her ihlalde on beş günlük itiraz süresi tanınmakta; DS Komisyonu'nun ret kararı vermesi hâlinde otuz gün içinde infaz hakimliğine itiraz yoluna başvurulabilmektedir.

6. SİSTEMİN ETKİNLİĞİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Denetimli serbestlik sistemi, modern infaz hukukunun bir gereği olarak kişinin toplumsal hayattan kopmadan ıslah edilmesini hedeflemektedir. Gerçekleştirilen gözlemler ışığında, sistemin 'denetim' ayağının —imza takibi, tahlil ve kontrol mekanizmaları itibarıyla— etkin biçimde işlediği görülmektedir. Bununla birlikte, uzman başına düşen 300-400 dosya gibi yüksek iş yükü, 'iyileştirme' ayağının yeterince geliştirilememesine yol açmaktadır. Bu yoğunluk, her yükümlüye ayrılacak zamanı kısıtlamakta ve sistemi bireyselleştirilmiş rehabilitasyondan uzaklaştırmaktadır.

Öte yandan infaz mevzuatındaki sık değişiklikler, sistemin zaman zaman topluma yeniden kazandırma işlevinden sapıp salt 'kapasite boşaltma' aracına dönüşmesine zemin hazırlayabilmektedir. Bu durum, uzun vadede denetimli serbestliğin amaçladığı rehabilitatif etkinliği zayıflatmaktadır.

7. ÇALIŞMANIN KAZANIMLARI

Bu gönüllü çalışma, teorik hukuk eğitiminde öğrenilen kanun maddelerinin —başta TCK m.191 ve CGTİHK hükümleri olmak üzere— pratik hayattaki karşılığını kavramayı mümkün kılmıştır. Dosya kayıt sisteminden risk analizi metodolojisine (ARDEF) ve İnfaz Hakimliği ile koordinasyona uzanan geniş bir alanda deneyim kazanılmıştır. Çocuk infazındaki koruyucu yaklaşım ile bağımlılıkla mücadeledeki takip mekanizmalarının yerinde gözlemlenmesi, mesleki perspektife önemli katkılar sunmuştur. Meslek hayatında karşılaşılabilecek gerçekliklerin önceden deneyimlenmesi; denetimli serbestlik alanında teorik bilginin ötesine geçen kapsamlı bir mesleki hazırlık imkânı sağlamıştır.

8. GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR VE ÖNERİLER

Gerçekleştirilen gözlemler ve deneyimler ışığında, sistemin iyileştirilmesine yönelik aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

Dijital Tebligat Altyapısı: Fiziksel usullerle yürütülen tebligat süreçleri hem zaman kaybına hem de 'tebliğ edilememe' gerekçesiyle infazın aksamasına yol açmaktadır. Dijital tebligat yöntemlerinin zorunlu hâle getirilmesi, bu sorunun büyük ölçüde çözülmesini sağlayacaktır.

Hastane-DS Koordinasyonu: Uyuşturucu dosyalarında hastane ve denetimli serbestlik birimleri arasındaki tahlil sonuçlarının paylaşımı hızlandırılmalıdır. Bu, ihlallerin anlık takibi açısından kritik önem taşımaktadır.

Elektronik Denetim Sistemleri: Personel iş yükü, fiziksel takibi güçleştirmekte ve denetimi kağıt üzerinde (imza usulü) bir uygulamaya dönüştürmektedir. GPS tabanlı elektronik kelepçe ve biyometrik doğrulama sistemlerinin yaygınlaştırılması; yükümlünün hareket alanını kısıtlarken toplumsal güvenliği de en üst düzeye taşıyacaktır.

İstihdam Entegrasyonu: Denetimli serbestlik kapsamındaki bireyler, 'eski hükümlü' damgası nedeniyle iş bulmakta ciddi güçlükler yaşamaktadır. Özel sektörle işbirliği yapılarak bu bireyler için istihdam kontenjanı oluşturulmalı; çalışanı istihdam eden işverenlere vergi muafiyeti veya teşvik gibi destekler sunulmalıdır.

Mesleki Uyumlu Kamu Yararına Çalışma: Mevcut uygulamada kamu yararına çalışma zaman zaman verimsiz işlerde geçirilmektedir. Yükümlünün kamu hizmetine mesleki becerisine göre yönlendirilmesi, hem bireyde topluma katkı sağlama bilincini pekiştirecek hem de kamu hizmetlerinin kalitesini artıracaktır. Örneğin, bir bilgisayar mühendisi okul bilgisayar sistemlerinden sorumlu tutulabilirken, bir terzi hastane tekstil ihtiyaçlarına destek olabilir.

Kaynakça

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK), m.191 — Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılması

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (CGTİHK)

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK), m.109 — Adli Kontrol

Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği

Araştırma ve Değerlendirme Formu (ARDEF) Uygulama Kılavuzu

ÇOCUK TESLİMİNE İLİŞKİN İCRA USULÜNÜN KALDIRMASI: SORUNLAR VE 7343 SAYILI KANUN SONRASI YENİ DÖNEM

Sude Türken

Öz

30.11.2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 7343 sayılı “İcra ve İflas Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”¹ dan önce çocuk teslimine veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamların icrası, İcra ve İflas Kanunu madde 25, 25/a, 25/b gereğince icra dairelerince yerine getirilmekteydi. Söz konusu hükümler, taşınır malların icrasına atıf yapmakta ve çocuğun tesliminde hacze ilişkin usul takip edilmekteydi. 7343 Sayılı Kanun’un 32. maddesi ile 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun belirtilen maddeleri mülga edilmiş ve Çocuk Koruma Kanunu’na “Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması” başlığı ile dördüncü kısım eklenmiş ve burada çocuğun teslimine ilişkin hükümler düzenlenmiştir.

Makalemizde önce “çocuğun üstün yararın korunması” ilkesine değinilecek ardından 7343 Sayılı Kanun öncesi dönemde çocuğun icrasına ilişkin hükümlere eleştirel bir bakış getirilerek Çocuk Koruma Kanunu’na getirilen yeni sistemden bahsedilecektir.

Giriş

Türk Medeni Kanunu “çocuk” kavramına net bir tanım getirmemiştir. Ancak Kanunun belirli maddelerinden yola çıkılarak bu tanımlama yapılabilir. TMK m. 28/1 kişilik kavramını tanımlarken çocuğun sağ ve tam doğması şartını aramıştır. Bu bakımdan, tam ve sağ doğumla kişilik hakları kazanılacak ve çocukluk da başlamış olacaktır. Çocukluğun sona erme anı ise erginliğin başladığı andır. TMK m. 11 kural olarak onsekiz yaşın doldurulmasıyla erginliğin başladığını kabul etmektedir. Aynı şekilde ülkemizin de tarafı olduğu Çocuk Haklarına Dair Sözleşme de yaptığımız tanımlamaya benzer olarak 1. maddesinde çocuk kavramını “çocuğa uygulanacak olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç², onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” diye ifade etmiştir. Yani ÇHS anlamında da erginliğin başlaması, çocukluğun sona ermesi için bir sebeptir.

Çocuğun üstün yararının korunması ilkesi, ÇHS m. 3’te “Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir” şeklinde tanımlanmıştır. Bu maddeye göre mahkemeler çocuklarla ilgili dava ve taleplerde karar verirken, icra daireleri ise verilen mahkeme kararlarını uygularken çocuğun üstün yararını gözetmelidir. Söz konusu ilke çocuğun teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararlarının icrasına da uygulanmalıdır.

Mülga sisteme göre çocuk teslimi, İİK’nın “Çocuk Teslimi” başlıklı 25. maddesi ve “Çocukla Şahsi Münasebet Tesisine Dair İlamların İcrası” başlıklı 25/a maddesi kapsamında yürütülmekteydi. İİK m. 25 ve 25/a hükümleri, yapısal olarak taşınır mal teslimini düzenleyen İİK m. 24 hükmüne paralellik gösteriyordu. Çocuk, hukuki prosedür açısından adeta bir “taşınır mal” gibi muamele görmekte, icra dairesi vasıtasıyla cebri icraya konu edilmekteydi. Mahkeme ilamını alan hak sahibi ebeveyn, icra dairesine başvurarak bir icra emri çıkartıyordu. Yükümlü ebeveyn bu emre uymadığı takdirde, icra müdürü, kolluk kuvveti ile birlikte, gerektiğinde zor kullanarak çocuğu alıp diğer ebeveyne teslim etmekteydi.

Aynı zamanda çocuk teslimine ilişkin ilamların icrasında çocuğun teslimine ilişkin yasal düzenleme bulunmamakta ve bu durumun sonucunda da fiilen teslim işleminin hacze benzetilerek uygulanmasına sebep olmaktaydı. Mevcut uygulamanın böyle olması çocuğun üstün yararının korunması ilkesi ile uyuşmamaktaydı.

Söz konusu kanun değişikliğinde, Kanunun Genel Gerekçesinde ifade edildiği üzere³ çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması hakkındaki yeni düzenlemelerde çocuğun üstün yararı ölçütü esas alınmıştır. Bu çerçevede, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik temel ilkeler kabul edilmiş ve ilamların yerine getirilmesi noktasında çocuğun üstün yararının korunması ilkesinin gerekleri açıklanmıştır.

1- RG, 30.11.2021, s. 31675.

2- TMK m. 11/2’de “evlenme kişiyi ergin kılar” ve m. 12’de “nbeş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir” düzenlemeleriyle “onsekiz yaşını doldurarak” ergin olma durumuna istisnalar getirmiştir.

3- “İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi (2/3911) ve Adalet Komisyonu Raporu (TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 285) s. 9.

7343 Sayılı Kanun sonrası dönemde aile mahkemesi tarafından verilen çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilam ve tedbir kararlarının icrası, yani yerine getirilmesi bağlamında Adalet Bakanlığı tarafından Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü⁴ kurulmuştur.

Hak sahibi, çocuğun yerleşim yerindeki müdürlüğe başvurusunu iletir. Bu başvuru sonucunda müdürlük, yükümlüyle iletişime geçer ve çocuğun teslimi için bir gün ve saat belirler. Yükümlüyle irtibat kurulamaz yahut yükümlü çocuğu teslim etmeyeceğini beyan ederse müdürlük, derhal yükümlüye çocuğun teslimine dair bir teslim emri gönderir (ÇKK m. 41/B, 3). Yükümlü, teslim emrinin gereğini yerine getirmese, çocuk nerede bulunursa bulunsun müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edilir.

Söz konusu kanunda çocuğun, hak sahibi (çocuğun teslimine ilişkin müdürlüğe başvuruda bulunan) ebeveyne gitmek istememesi halinde izlenecek prosedüre ilişkin açık bir düzenleme yapılmamıştır. ÇKK m. 41/A ve 41/B’de belirtildiği üzere uzmanın ve rehber öğretmenlerin çocuğun teslimi anında hazır bulunacağı belirtilmiştir. Uzmanın ana görevi; çocuğu psikolojik olarak hazırlamak, direnç gösterdiğinde bunun sebebini anlamak ve ikna sürecini yönetmektir. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Yönetmelik’in 12-15. maddeleri uyarınca, çocuk teslim anında gitmek istemediğini beyan eder veya ağlama, korku, tepki gösterme gibi davranışlar sergilerse, uzman teslimi o an için durdurur/erteletir. Uzman, çocuğun bu tepkisinin arkasında ebeveyn yönlendirmesi mi yoksa çocuğun kendi özgür iradesi mi olduğunu gözlemler ve tutanak altına alır. Uzmanın zor kullanma yetkisi bulunmamakta, kolluk kuvvetlerinden gerektiğinde yardım almaktadır. Bu durum söz konusu düzenlemeyi en çok İİK’den ayıran noktalardan biridir.

7343 sayılı kanun her ne kadar çocuk teslimine ilişkin ilamların icrası yolunda köklü değişiklikler yapmış olsa da sistem halen ilamlı icraya ilişkin hükümlere benzer işlemektedir. Aynı zamanda çocuğun teslim anında rızasının bulunmaması durumunda, uzmanın görüşü önem taşımaktadır. Bazı uzmanlar, teslim merkezindeki süreci çocuğun psikolojik durumunu derinlemesine analiz etmesi gereken bir "sosyal hizmet" gibi değil, bir an önce bitirilmesi gereken bir "idari görev" olarak görebilmektedir. Çocuğun teslim anında gösterdiği belirgin kaygı, korku veya fiziksel tepkilere (ağlama nöbetleri, titreme vb.) rağmen uzmanın çocuğu dinlememesi veya ikna sürecinin bir baskıya dönüştürülmesi, çocuğun üstün yararının korunması ilkesinin doğrudan ihlalidir.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi m. 12 ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi m. 3 uyarınca, belirli bir olgunluğa (idrak çağına) ulaşmış çocuğun görüşünün alınması ve buna değer verilmesi yasal bir zorunluluktur. Liyakat veya empati eksikliği yaşayan bir uzman, çocuğun “Gitmek istemiyorum, çünkü orada bana kötü davranılıyor/korkuyorum” şeklindeki somut ifadelerini dahi “ebeveyn kışkırtması” olarak değerlendirip, kestirip atabilir. Çocuğun özgür iradesini ve üstün yararını değerlendirmek yerine, çocuğu pasif bir obje gibi görüp karşı tarafa teslim etmeye çalışmak, eski icra sistemindeki “taşınır mal teslimi” zihniyetinin bu kez “uzman eliyle” devam ettirilmesi anlamına gelir.

Sonuç

Yeni sistem, çocuk teslimini İİK kapsamından çıkarmış olmakla birlikte, mahkeme kararlarının yerine getirilmesini sağlamak amacıyla cebri nitelikteki bazı araçları korumaktadır. Çocuk Koruma Kanunu’nda, kurumlar, bir kısım iş veya işlemler değişmiş ya da ayrıntılandırılmış ve bu kapsamda yeni bir bürokrasi getirilmiş olsa da ön görülen sistemin ilamlı icra niteliğinde olduğu kanaatindeyim. Yeni sistemin uzman odaklı yapısı, İcra sistemindeki 'obje/taşınır mal' yaklaşımının biçim değiştirerek uzman eliyle sürdürülmesi tehlikesini doğurmakta; dahası, arkasında şiddet veya istismar şüphesi barındıran vakalarda çocuğun üstün yararının ve güvenliğinin yeterince korunamaması riskini beraberinde getirebilir.

4- ÇKK m. 41/A, 1; Çocuk Teslimi Yön. M. 7

SUÇSUZLUK KARİNESİ, LEKELENMEME HAKKI VE BASININ HABER VERME HAKKI, BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ İLİŞKİSİ

Yaren Fatma Atlı

Giriş

Adil yargılanma hakkı, hukuk devletinin temellerinden birini oluşturan, ceza muhakemesi hakları arasında bir üst normdur. Bu hakkın içinde önemli bir yer alan suçsuzluk karinesi ise suçla itham edilen kişinin suçluluğu kesinleşene kadar suçsuz sayılması olarak tanımlanır. Bu karinenin en somut göstergeleri ceza muhakemesinde ispat yükünün iddia makamına ait olması ve şüpheden sanığın yararlanması ilkesidir. Buna karşılık basının haber verme hakkı ise ifade özgürlüğünün bir görünümü olarak demokratik toplumun vazgeçilmez unsurlarındandır. Basın kamuoyunu bilgilendirme görevi çerçevesinde ceza soruşturmalarına ilişkin gelişmeleri topluma aktarmaktadır.

SUÇSUZLUK KARİNESİ'

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin ikinci fıkrasında, “bir suçla itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır” hükmüne yer verilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi suçsuzluk karinesini, sanık hakkında yargılama makamlarının önyargı ile hareket etmemesini güvence altına alan temel bir ilke olarak tanımlar. AİHM' e göre suçsuzluk karinesi, aynı zamanda ispat yükünün iddia makamına ait olmasını ve şüpheden sanığın yararlanması haklarını da kapsayan geniş bir koruma alanına sahiptir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, sanık suçsuzluğunu ispat etmek zorunda değil, aksine iddia makamının sanığa yüklenen suç makul şüphe ile ortaya koyması gerekir.

AİHM içtihatlarında suçsuzluk karinesinin, yalnızca yargılama süreciyle sınırlı bir ilke değil, kamu görevlilerinin açıklamaları ve basın yoluyla yapılan yorumları da kapsadığı kabul edilmektedir. Mahkeme, devlet görevlileri tarafından yapılan ve henüz mahkûmiyet kararı bulunmayan kişileri suçlu gibi gösteren beyanların ve basın yoluyla yapılan kamuyu bilgilendirme görevinin suçsuzluk karinesini ihlal edebileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte Mahkeme, bu tür ihlaller bakımından başvurucunun öncelikle iç hukuk yollarını tüketmesi gerektiğini ifade etmektedir.

ANAYASA

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda suçsuzluk karinesi, 38. maddenin dördüncü fıkrasında “suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz” şeklinde açıkça düzenlenmiştir. Anayasa'nın 38. maddesinin gerekçesinde de sanığın suçsuzluğunu ispat etmekle yükümlü olmadığı, ispat külfetinin iddia makamına ait olduğu ve suçun makul şüpheyne yer bırakmayacak şekilde ispat edilememesi halinde beraat kararı verilmesi gerektiği yer almaktadır. Ayrıca Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında, olağanüstü hâllerde kısmen veya tamamen durdurulamayacak haklardan biri suçsuzluk karinesidir. Bu bağlamda, suçsuzluk karinesi çekirdek hak niteliğinde kabul edilmiştir. Anayasal dayanağı ve koruması olan, olağanüstü hallerde dokunulamayan, ceza muhakemesinin sağlıklı yürütülmesi için gerekli olan adil yargılanma hakkının içinde olan bir karinedir.

Anayasa Mahkemesi suçsuzluk karinesini geniş yorumlamakta içtihatlarında devlet görevlilerinin açıklamalarının suçsuzluk karinesi bağlamında anayasal denetime tabi olduğunu kabul edilmektedir.

LEKELENMEME HAKKI

Lekelenmeme hakkı, suçsuzluk karinesinin içinde yer alır ve suçsuzluk karinesi ile sıkı bir ilişki içerisinde olduğundan birlikte ele alınmaları gerekmektedir. Öğretide bu hakkın hukuki niteliğine dair farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre lekelenmeme hakkını suçsuzluk karinesinin doğrudan bir sonucu veya tamamlayıcı fonksiyonu olarak görürken; diğer bir görüş, bu hakkı suçsuzluk karinesini genişleten ve ondan bağımsız unsurlar barındıran özel bir hak veya genişletilmiş bir ilke olarak nitelendirir².

Devletin bu hakkı koruma altına alma konusundaki pozitif yükümlülükleri şunlardır: Soruşturmanın gizliliğinin titizlikle sağlanması ve işlemlerin kişiyi toplum nezdinde haksız yere küçük düşürmeyecek şekilde yürütülmesi; adli merciler ve kamu görevlileri tarafından basına gizli bilgilerin sızdırılmasının önlenmesi adına etkili denetim mekanizmalarının kurulması; soruşturmaların etkin ve makul sürede tamamlanması, bireyin belirsiz bir süre boyunca suç şüphesi ve toplumsal baskı altında bırakılmaması; kolluk birimlerinin şüpheliyi teşhir edici uygulamalardan kaçınması için gerekli yasal ve idari tedbirlerin alınması³.

1- ADİL YARGILANMA HAKKI, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Seri-4, sayfa 295vd.

2- Akıncı, F. (2020). LEKELENMEME HAKKI. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 43, 177-202. <https://izlik.org/JA68TB42JE>

3- Yılmaz, Yeşim. 2025. “Masumiyet Karinesi Ile Basının Haber Verme Hakkı Arasındaki İlişkinin Ceza Hukuku Bağlamında İncelenmesi”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 74 (2): 695-772. <https://doi.org/10.33629/auhfd.1657704>.

TCK MADDE 285: SORUŞTURMANIN GİZLİLİĞİNİN İHLALİ

Türk Ceza Kanunu’nun 285. maddesi, adil yargılanma hakkını ve bu hakkın parçası olan suçsuzluk karinesini koruma altına almaktadır. Ceza muhakemesi sürecindeki işlemlerin gizliliğini esas alarak hem maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını hem de şüpheli veya sanıkların toplum nezdinde haksız yere suçlu olarak damgalanmasını önlemeyi amaçlamaktadır. Soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilmesi sonucunda, henüz hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmayan kişinin suçsuz sayılma hakkı zedelenmektedir. Bu bağlamda gizliliğin ihlali suçu, doğrudan suçsuzluk karinesi ile bağlantılıdır.

TCK’nın 285. maddesinin beşinci fıkrasında, soruşturma ve kovuşturma evresinde kişilerin suçlu olarak algılanmasına yol açacak şekilde görüntülerin yayınlanması suç olarak düzenlenmiştir. Bu fıkra göre failin kastı, görüntüleri yayınlarak kişilerin suçlu olarak algılanmasına yol açmak olmalıdır. Yayımlanan görüntüler neticesinde kişi toplum nezdinde suçlu gibi algılanıyorsa, suçun olduğu kabul edilmektedir. Bu durumda yalnızca suçsuzluk karinesi değil, aynı zamanda bireyin onur ve saygınlığını koruyan lekelenmeme hakkı da ihlal edilmiş olacaktır. Nitekim kişinin suçlu olarak algılanması, toplum nezdinde küçük düşmesine ve sosyal itibarının zedelenmesine yol açmaktadır⁴. Bu madde hükmü, kamusal menfaat olan maddi gerçeğin araştırılması ile bireysel haklar olan suçsuzluk karinesi ve lekelenmeme hakkı arasında bir denge kurmayı hedefler.

TCK m. 285’in altıncı fıkrasında “soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin haber verme sınırları aşılmaksızın haber yapılması suç oluşturmaz” hükmüne yer vererek basın özgürlüğü bakımından bir hukuka uygunluk nedeni öngörmüştür. Buna göre, basının haber verme sınırlarını aşmayan yayınları hakkın kullanılması kapsamında değerlendirilmekte ve cezai sorumluluk doğurmamaktadır. Ancak haberin kişiyi suçlu olarak gösterecek şekilde yapılması, suçsuzluk karinesini fiilen ortadan kaldırarak adil yargılanma hakkına zarar vereceğinden, bu durumda haber verme sınırlarının aşıldığı kabul edilmektedir. Kanunun gerekçesinde de açıkça belirtildiği üzere, soruşturma evresinin gizliliği suçsuzluk karinesinin korunması açısından vazgeçilmez niteliktedir; aksi halde basın yoluyla yapılan yargısız infazlar sonucunda suçsuzluk karinesi yalnızca teorik bir ilke olarak kalacaktır⁵.

Soruşturmanın gizliliği, suçsuzluk karinesi ve lekelenmeme hakkının korunması amacıyla getirilen sınırlamalar, basının haber verme hakkı ve ifade özgürlüğü ile karşı karşıyadır. Basın özgürlüğünün, suçsuzluk karinesi karşısında hangi sınırlar içerisinde kullanılabileceği sorunu olarak ortaya çıkmaktadır.

BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE BASININ HABER VERME HAKKI

Basın, demokratik bir düzende kamuoyunu ilgilendiren olayları aktarma görevini yürütür. AİHS m. 10 ve Anayasa m. 26-28 kapsamında korunan bu özgürlük, kamunun bilgi edinme hakkıyla doğrudan ilişkilidir.

Basın özgürlüğü, yalnızca bireysel bir ifade özgürlüğü olarak değil, aynı zamanda toplumun bilgi edinme hakkının güvencesi olarak değerlendirilmelidir. Basına yargılama yetkisi tanımamakta; yalnızca bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma yetkisi vermektedir. Dolayısıyla basının ceza soruşturmalarına ilişkin haber yaparken kullandığı dil ve üslup, bireyin suçsuz sayılma hakkını zedelemeyecek şekilde sınırlandırılmalıdır. Basının kamuoyunu bilgilendirme hakkının mutlak olmayıp aksine, şüphelinin/sanığın lekelenmeme hakkı ve suçsuzluk karinesi sınırlanmıştır.

Bu hak, bireyin suçsuzluk karinesi ve lekelenmeme hakkı ile çatıştığında belirli kriterlere tabi tutulur. Haber verme hakkının hukuka uygunluk sınırları içinde kabul edilmesi için aşağıdaki dört temel kriterin varlığı aranır: Basının haber verme hakkının hukuka uygun olarak kullanılabilmesi için haberin gerçeklik, güncellik, kamu yararı ve düşünsel bağ kriterlerini taşıması gerekmektedir. Gerçeklik, haberin verildiği andaki görünen gerçekliğe uygun olması ve somut olgusal temellere dayanmasıdır. Güncellik, haber konusunun toplumsal ilgiyi muhafaza etmesi ve üzerinden unutulmayı gerektirecek zamanın geçmemiş olmasıdır. Kamu yararı, yayının toplumun genel çıkarlarına, ahlaki veya hukuki değerlerin korunmasına hizmet etmesidir. Düşünsel bağ ise haberin içeriği ile veriliş tarzı arasında, başka bir ifadeyle üslup, dil ve görseller bakımından ölçülü ve nesnel bir ilişkinin bulunmasıdır⁶.

Bununla birlikte basın hürriyeti, Anayasa’nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin genel rejime tabidir. Anayasa’nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlükler, yalnızca Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Ayrıca bu sınırlamaların demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaması gerekir. Dolayısıyla basın özgürlüğü kamu düzeninin korunması, diğer haklarının güvence altına alınması, yargılamanın tarafsızlığının sağlanması ve suçsuzluk karinesinin korunması gibi meşru amaçlarla sınırlanabilmektedir. Bu çerçevede basın özgürlüğü ile bireylerin temel hak ve özgürlükleri arasında adil bir denge kurulması anayasal bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

4- Akıncı, F. (2020). LEKELENMEME HAKKI. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 43, 177-202. <https://izlik.org/JA68TB42JE>

5- Akıncı, F. (2020). LEKELENMEME HAKKI. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 43, 177-202. <https://izlik.org/JA68TB42JE>

6- Yılmaz, Yeşim. 2025. “Masumiyet Karinesi ile Basının Haber Verme Hakkı Arasındaki İlişkinin Ceza Hukuku Bağlamında İncelenmesi”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 74 (2): 695-772. <https://doi.org/10.33629/auhfd.1657704>.

HAKLAR ARASINDAKİ ÇATIŞMANIN DENGELENME ÖLÇÜTLERİ

Basın özgürlüğü ile suçsuzluk karinesi karşı karşıya geldiğinde, AİHM ve AYM çatışan menfaatleri bir dengeleme testine tabi tutmaktadır. Öncelikle, haberin kamu yararına bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, başka bir ifadeyle yayının yalnızca merak gidermeye mi yoksa toplumu ilgilendiren adli bir süreç hakkında bilgilendirmeye mi yönelik olduğu değerlendirilir. İkinci olarak, ilgili kişinin tanınmışlık derecesi göz önünde bulundurulur; siyasetçiler ve kamusal figürler eleştiriye daha fazla katlanma yükümlülüğü altındayken, diğer bireylerin korunma alanı daha geniştir. Üçüncü olarak, bilginin elde edilme yöntemi ve doğruluğu incelenir; gazetecinin araştırma yükümlülüğüne uyup uymadığı ve doğru bilgi sunma konusundaki iyi niyeti önem taşır. Dördüncü olarak, uygulanan yaptırımın orantılılığı ve caydırıcı etkisi değerlendirilir; basın mensubuna yöneltilen müdahalenin araştırmacı gazetecilik üzerinde caydırıcı bir etki yaratıp yaratmadığı dikkate alınır. Son olarak ise yayının ceza yargılaması üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulur; haberin yargı mercileri üzerinde tarafsızlığı zedeleyebilecek bir önyargı oluşturma potansiyeli taşıyıp taşımadığı incelenir⁷.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları birlikte değerlendirildiğinde, suçsuzluk karinesi ile basın özgürlüğü arasında mutlak bir üstünlük ilişkisi kurulmamakla birlikte, aksine her somut olayda denge testi uygulanması gerekir. Bu denge testinde, haberin kamu yararına katkısı, kişinin toplumsal konumu, kullanılan dilin kesinlik derecesi ve yayının yargılama sürecine etkisi belirleyici ölçütlerdir. Dolayısıyla basının sorumluluğu, yalnızca haberin içeriğiyle değil, aynı zamanda haberin yaratacağı kamusal etkiyle de doğrudan bağlantılıdır.

Sonuç

Değerlendirildiğinde, iki temel hakkın aynı anda kullanıldığı durumda, hakkaniyete uygun belirlenmiş ölçülerle basına haber verme hakkının suçsuzluk karinesini ihlal etme riskinin sınırları çizilmelidir.

Sonuç olarak basın özgürlüğü ile suçsuzluk karinesi arasındaki ilişki, biri diğerine mutlak olarak üstün tutulabilecek iki hak arasındaki bir çatışma değil; her somut olayda ölçülülük ve demokratik toplum gerekleri çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir dengedir. Bu dengenin bozulması halinde ya toplumun bilgi edinme hakkı ya da bireyin adil yargılanma güvencesi telafisi güç şekilde zarar görecektir.

Kaynakça

ADİL YARGILANMA HAKKI, *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Seri-4*, sayfa 295vd.

Akıncı, F. (2020). LEKELENMEME HAKKI. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 43, 177-202. <https://izlik.org/JA68TB42JE>

Yılmaz, Yeşim. 2025. “Masumiyet Karinesi Ile Basının Haber Verme Hakkı Arasındaki İlişkinin Ceza Hukuku Bağlamında İncelenmesi”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 74 (2): 695-772. <https://doi.org/10.33629/auhfd.1657704>.

EKMEKÇİ, Dilek: Kitle İletişim Özgürlüğünün Sınırı Olarak Türk Hukukunda Adil Yargılanma Hakkına Karşı Suçlar, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Nisan 2013.

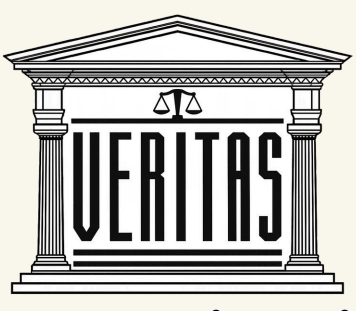
Çakır, E. (2022). MEDYA YOLUYLA MASUMİYET KARİNESİNE MÜDAHALE. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3(2), 361-384. <https://doi.org/10.51562/nkuhukuk.2022326>

Feyzioğlu, Metin. 1999. “SUÇSUZLUK KARİNESİ: KAVRAM HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 48 (1). https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000629.

Gülsün, R. (2016). İNSAN ONURU VE LEKELENMEME HAKKI. International Journal of Legal Progress, 1(2), 17-42. <https://doi.org/10.20978/ijlp.56121>

Şık, H. (2012). SUÇSUZLUK KARİNESİ. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 1, 103-145. <https://izlik.org/JA62TR28DP> Yüzer, Dilara. 2013. “Basın Yoluyla Adli Haberlerin Verilişi ve Suçsuzluk Karinesi”. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 15 (Temmuz): 1653-94. <https://izlik.org/JA35NG38LU>.

7- Yılmaz, Yeşim. 2025. “Masumiyet Karinesi Ile Basının Haber Verme Hakkı Arasındaki İlişkinin Ceza Hukuku Bağlamında İncelenmesi”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 74 (2): 695-772. <https://doi.org/10.33629/auhfd.1657704>.

HİÇBİR ŞEY YAPMAMANIN AĞIRLIĞI: OBLOMOVLUK VE HUKUKUN SINIRLARI

İrem Gül

Oblomov’u okuyan insanın karaktere sadece dışarıdan bakabilmesi mümkün değildir¹. Bir noktadan sonra mesele, roman kişisini anlamaktan çıkıyor; insanın göz ardı ettiği bir tarafla karşılaşmasına dönüşüyor. Oblomov’a kızarken aslında biraz kendimize de kızıyoruz. Çünkü onun temsil ettiği şey yalnızca tembellik değil. Hatta bence “tembellik” kelimesi Oblomov’u anlatmak için fazla yüzeyde kalıyor. Oblomov daha çok, insanın kendi hayatından yavaş yavaş çekilmesiyle ilgili bir durum. Yapabileceği şeyler olmasına rağmen yapmaması, düşünebilmesine rağmen karar verememesi, hayatın içinde olabilecekken hep biraz dışında kalması... Asıl çöküş de zaten burada başlıyor.

Bu noktada meseleye hukuk açısından bakmak ilk başta biraz zordur. Çünkü hukuk, daha çok görünen fiillerle ilgilenir. Birisi bir şey yapar, bir hak ihlal edilir, bir zarar doğar, hukuk da orada devreye girer. Ceza hukuku açısından düşününce bu durum daha da nettir: Hukuk genelde hareketi, sonucu ve dış dünyada meydana gelen etkiyi esas alır². Oysa Oblomov’un meselesi böyle bir şey değildir. O, insanın kendi yaşam enerjisini, iradesini ve hatta bazen kendi geleceğini yavaş yavaş tüketmesinin örneğidir. Yani burada hukuk bakımından kolayca adlandırılacak bir fail ya da kolayca gösterilebilecek klasik bir zarar yoktur. Tam da bu yüzden Oblomov dikkat çekicidir. Onun varlığı hukukun dilinin yetişemediği bir yerde bir tokat gibi durur.

Hukuk neden insanın kendisine karşı işlediği bu yıkımı görmez? Bunun zemininde, modern hukukun bireyi esas olarak özgür bir özne olarak kurması olabilir. Liberal hukuk anlayışı, bireye müdahale edilmemesi gereken bir alan tanır. Kişi yanlış kararlar verebilir, hayatını boşa harcayabilir, kendi potansiyelini kullanmayabilir; ama bütün bunlar çoğu zaman hukukun doğrudan konusu haline gelmez. Bu durum, bir yönüyle özgürlüğün doğal sonucudur. Isaiah Berlin’in negatif ve pozitif özgürlük ayrımı tam bu noktada anlamlı hale gelir. Dış müdahalenin olmaması tek başına gerçek özgürlük anlamına gelmez; insanın kendi hayatı üzerinde gerçekten söz sahibi olabilmesi de gerekir. Oblomov’da eksik olan şey budur. O serbesttir ama özgür değildir. Çünkü kendi iradesini hayata geçiremez. Yine de burada mesele sadece bireysel bir trajedi değildir. Çünkü insan toplumsal bir varlıktır ve eylemsizliği sadece kendinde bitmez. Bir insanın sürekli erteleme, ilişkilerden kaçması, sorumluluk almaması, karar vermemesi, üretmemesi veya katılmaması; bütün bunlar zamanla yalnızca onun hayatında değil, çevresinde de boşluk yaratır. Belki bu yüzden sosyoloji, hukukun sessiz kaldığı yerleri daha iyi dile getirir. Durkheim’ın de dediği gibi, toplumun sadece büyük eylemlerle değil, insanların gündelik katılımıyla da ayakta durur. İnsan ortak hayata katılmadığı takdirde, toplumsal dokuda aşınma başlar³. Bu aşınma meselesi Oblomov’u bugüne yaklaştıran şeylerden biri. Çünkü modern toplum harekete teşvik eder. Sürekli üretmek, plan yapmak, kendini gerçekleştirmek, görünür olmak, aktif olmak zorundaymışız gibi bir yapı var. Max Weber’in anlattığı rasyonelleşmiş dünyada her şeyin hesaplanabilir, düzenlenebilir ve işleyebilir olması bekleniyor. Böyle bir düzende Oblomov sadece “yavaş” biri değildir; sistemin mantığına uymayan biridir. O, akışın dışında kalır. Onun şahsında sadece bireysel zayıflığı değil, modern dünyanın insanı hangi ölçütlerle değerli saydığını da görürüz. Hareket eden, üreten, karar alan insan makbuldür; duran, geciken, çekilen insan ise değersizleştirilir⁴. Fakat yine de Oblomov’u yalnızca sistem dışı kaldığı için ele almak eksik olur. Onu asıl güçlü kılan şey, hayatla kurduğu ilişkinin giderek silinmesidir. Hannah Arendt için insanın dünyada bulunması sadece yaşaması ya da çalışması değil, aynı zamanda eylemesiyle, yani kamusal olarak bir başlangıç yapabilmesiyle ilgilidir. Oblomov’un asıl sorunu da burada belirir. O, eşiğin önünde duruyor ama geçemiyor. Düşünüyor ama yönelmiyor. İstiyor gibi oluyor ama istemesini sürdüremiyor. Bu yüzden onun eylemsizliği bir irade zayıflığı değil, daha derin, daha varoluşsal bir tarafı vardır⁵.

Ceza hukuku açısından bakıldığında elbette her hareketsizlik hukuken anlamlı değildir. İhmalin cezalandırılabilmesi için kişiye yüklenmiş özel bir yükümlülüğün bulunması gerekir. Yani salt hiçbir şey yapmamak, kendiliğinden cezai sorumluluk yaratmaz. Bu teknik olarak doğrudur. Zaten mesele de burada başlar: Hukuken yükümlülük doğurmayan bazı suskunluklar, ahlaki ve toplumsal olarak yine de ciddi sonuçlar yaratabilir. Oblomov’un yaşadığı çözülme tam da bu sınırdadır. Hukuk orada geri çekilir; ama insan düşüncesi geri çekilemez. Çünkü bazen hukukî olarak adlandırılmayan şey, yine de insan ve toplum bakımından çok büyük bir yıkım olabilir⁶. Bu yüzden Oblomov’u yalnızca “hiçbir şey yapmayan adam” diye okumak büyük bir haksızlık olur. Oblomov, insanın kendi hayatına yabancılaşmasının, kendi imkanlarıyla arasına mesafe koymasının ve zamanla bu mesafeyi kapatamayacak hale gelmesinin sembolü gibi duruyor. Onun trajedisi, dış koşullar yüzünden bütünüyle ezilmek değildir; belki daha kötüsü, elinde imkan varken bile onları yaşama çevirememektir. Bu da bizi rahatsız eder. Çünkü bu ihtimal, bize bütünüyle yabancı değildir.

Oblomov hukuk tarafından cezalandırılacak biri değildir; mesele de bu değildir zaten. Ama onun üzerinden şunu görmek mümkündür: insan hayatındaki her çöküş açık ihlaller, büyük suçlar veya görünür yıkımlar şeklinde yaşanmaz. Bazen çöküş çok daha sessiz ilerler. Bir insan kimseye doğrudan zarar vermeden de kendi hayatını eksiltebilir; hatta bu eksilme zamanla çevresine ve topluma da yayılabilir. Hukuk bunu her zaman kavrayamaz. Belki de kavrayamaz olması onun doğasıyla ilgilidir. Ama yine de hukuk düşüncesi, insanın kendine karşı bu kadar derin bir kayıtsızlığa nasıl bakılabileceğini sormak zorundadır. Çünkü bazen en ağır yıkım, bir şeyin aniden yıkılması değil; uzun süre boyunca hiç kurulamamasıdır.

1- İvan Aleksandroviç Gonçarov, Oblomov, Sabahattin Eyüboğlu ve Erol Güney, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2006

2- İzzet Özgenç, “İhmalî Suç Teorisi” Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c. 25, sy. 4, s.303-370., 2021.

3-Emile Durkheim, The Division of Labor in Society. Translated by W. D. Halls, New York, Free Press,1997.

4- Max Weber, Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology, ed. by Guenther Roth and Claus Wittich, Berkeley, University of California Press, 1978.

5- Hannah Arendt, The Human Condition. 2nd ed. , University of Chicago Press, 2018.

6- Fatih Yurtlu, “Suç Teorisi Bakımından İhmalî Suçların Yapısı” Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c.25, sy.3, s. 581-638, 2021.

CEZA MUHALEMESİNİN TEMEL İLKELERİ VE ADİL YARGILANMA SORUNU: “CANAVAR HARMON” FİLMİ ÜZERİNDEN İNCELEME

Sude Derebaşı

Giriş

Ceza muhakemesi hukukunda esas olan, hukuka uygun yollarla maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır. Bu süreçte sanığın temel haklarının korunması da en az gerçeğe ulaşma kadar önem taşır. Kural olarak yargılama, yalnızca isnat edilen fiil üzerinden yürütülmelidir. Ancak uygulamada her zaman bu kadar net bir ayrımın korunamadığı, zaman zaman sanığın kişisel özelliklerinin ve toplumsal konumunun da değerlendirmeye dâhil edildiği görülmektedir. Anthony Mandler’in yönetmenliğini yaptığı “Canavar Harmon” filmi, bu noktada dikkat çekici bir örnek sunmaktadır. Film, cinayet suçlamasıyla yargılanan genç bir sanığın duruşma sürecini ele alırken, yargılamanın gerçekten isnat edilen fiil üzerinden mi yürütüldüğü yoksa sanığın kimliği ve geçmişinin de karar sürecini etkileyip etkilemediği sorusunu gündeme taşımaktadır. Bu yönüyle film, ceza muhakemesinin temel ilkelerinin uygulamadaki görünümünü tartışmaya açmaktadır.

FİLMİN KONUSU VE YARGILAMA SÜRECİ

Film, lise öğrencisi Steve Harmon’un bir bakkalda gerçekleşen soygun sırasında işlenen cinayete bağlantılı olduğu iddiasıyla yargılanmasını konu almaktadır. Steve’in silahlı eylemi doğrudan gerçekleştirdiğine ilişkin açık bir delil ortaya konulamamış olsa da, olay yerinde bulunmuş olması ve diğer sanıklarla ilişkisi üzerinden suça iştirak ettiği ileri sürülmektedir. Duruşma süreci boyunca savcılık makamı, özellikle tanık anlatımlarına ve olayın akışına dayanarak sanığın suçun parçası olduğunu ispatlamaya çalışırken savunma tarafı, Steve’in olayın merkezinde yer almadığını ve suç kastının bulunmadığını vurgulamaktadır. Mahkeme salonunda geçen bu tartışmalar, delillerin nasıl değerlendirildiği ve tarafların söylem biçimi bakımından ceza muhakemesinin pratik işleyişine dair önemli bir tablo ortaya koymaktadır.

MASUMİYET KARİNESİ VE YARGILAMADA ÖN YARGI

Masumiyet karinesi, ceza muhakemesinin en temel güvencelerinden biridir ve hem ulusal hem de uluslararası hukukta açıkça düzenlenmiştir. Anayasa’nın 38/4. maddesinde “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz” hükmüne yer verilmiş, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6/2. maddesinde de benzer şekilde herkesin suçluluğu kanıtlanıncaya kadar masum sayılacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemeler, yalnızca mahkûmiyet kararı verilmeye kadar sanığın hukuken masum kabul edilmesini değil; aynı zamanda yargılama sürecinin tamamında suçlu muamelesine maruz bırakılmamasını da ifade eder. Nitekim doktrinde de masumiyet karinesinin, ispat yükünün iddia makamına ait olması ve şüpheden sanığın yararlanması ilkeleriyle birlikte değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır¹.

Film boyunca sanığın kimliği, sosyal çevresi ve geçmişi ön plana çıkarılırken, isnat edilen fiilin somut unsurlarının geri planda kaldığı izlenimi oluşmaktadır. Bu durum, ceza muhakemesinin fiil merkezli yapısıyla çelişmektedir. Filmde bu konuda dikkat çeken ilk husus ise iddia makamı Steve Harmon’u hüküm verilmeden yargılamanın başındayken “canavar” olarak nitelendirmesidir. Bu ifade, hukuki bir kavram olmaktan ziyade güçlü bir ön yargı içermektedir. Oysa ceza muhakemesinde sanık, yargılama süreci boyunca suçlu değil; hakkında suç isnadı bulunan kişi konumundadır. Suçluluğun ancak kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla ortaya konulabileceği dikkate alındığında, yargılama sırasında kullanılan bu tür bir dilin masumiyet karinesiyle bağdaşıp bağdaşmadığı tartışmalıdır.

Masumiyet karinesi, yalnızca hüküm anında geçerli olan bir ilke değildir. Yargılama sürecinin tamamına yön veren bir güvencedir. Bu nedenle, mahkeme salonunda sıfat olarak kullanılan söylemlerin sanık hakkında kesin bir kanaat oluşturacak nitelikte olmaması gerekir. Filmde savcının kullandığı dilin jüri üzerinde nasıl bir etki bıraktığı açıkça gösterilmese de, sanığın kimliği ve çevresi üzerinden oluşturulan algının karar sürecini etkileyebileceği izlenimi verilmektedir. Bu durum, ceza muhakemesinin gerçekten fiil merkezli bir değerlendirme yapıp yapmadığı sorusunu gündeme getirmektedir. Film bu sebeple, masumiyet karinesinin uygulamada ne ölçüde karşılık bulduğunu sorgulayan bir zemin sunmaktadır. Sanığın kimliği ve sosyal çevresi etrafında şekillenen değerlendirmeler, yargılamanın yalnızca isnat edilen fiile dayanıp dayanmadığı konusunda tereddüt yaratmaktadır.

İSPAT YÜKÜ VE ŞÜPHEDEN SANIK YARARLANIR İLKESİ

Ceza muhakemesinde mahkûmiyet kararı verilebilmesi için sanığın suçluluğunun kesin ve inandırıcı delillerle ortaya konulması gerekir. Ceza yargılamasının en temel özelliklerinden biri, ispat yükünün iddia makamına ait olmasıdır. Sanık, suçsuzluğunu kanıtlama yükü altında değildir; aksine, savcılık makamı suçluluğu her türlü makul şüpheden uzak biçimde ortaya koymak zorundadır. Bu yaklaşım, doktrinde “şüpheden sanık yararlanır” (in dubio pro reo) ilkesiyle ifade edilmektedir².

1- Nur Centel / Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 2023.

2-Centel/Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku.

Anayasa’nın 38. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddesi de dolaylı olarak bu anlayışı desteklemekte; suçluluğun ancak hukuka uygun delillerle ve kesin bir kanaatle sabit olabileceğini kabul etmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de birçok kararında, mahkûmiyetin varsayıma ya da güçlü ihtimale değil, yeterli ve ikna edici delillere dayanması gerektiğini vurgulamıştır³.

Filmdeki yargılama sürecinde, Steve Harmon’un doğrudan cinayeti işlediğine dair açık bir delil bulunmamaktadır; suça iştirak ettiği iddiası ise büyük ölçüde tanık beyanlarına ve olayın yorumlanış biçimine dayanmaktadır. Tanık beyanlarındaki çelişkiler ile sanığın fiili gerçekleştirdiğini kesin biçimde ortaya koyan maddi bir delilin bulunmaması, mahkûmiyet için aranan kesinlik düzeyinin sağlanmadığı izlenimini vermektedir.

Bu noktada film, ispat standardının nasıl uygulandığı sorusunu gündeme getirmektedir. Sunulan deliller gerçekten mahkûmiyet için yeterli midir, yoksa olayın bütünlüğü üzerinden oluşturulan bir kanaat mi söz konusudur? Ceza muhakemesinde ihtimal ve varsayım mahkûmiyet için yeterli değildir. Şüphe devam ediyorsa, bu şüphe sanık lehine değerlendirilmelidir. Filmde ise savcının dili ve delillerin sunuluş biçimi birlikte düşünüldüğünde, hukuki ispat ile oluşan kanaat arasındaki sınırın bulanıklaştığı görülmektedir.

“Canavar Harmon” filmi bu yönüyle, ceza muhakemesinin en hassas noktalarından biri olan ispat yükü meselesini tartışmaya açmaktadır. Yargılamanın gerçekten delil temelli mi yürüdüğü, yoksa algısal unsurların da karar sürecine etki edip etmediği sorusu film boyunca hissedilmektedir.

Ceza yargılamasında mahkemenin mahkûmiyet kararı verebilmesi için ulaştığı vicdani kanaatin, hukuka uygun şekilde elde edilmiş ve yeterli yoğunlukta delillere dayanması gerekir. CMK’nın 217. maddesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmada tartışılmış delillere dayandırabilir. Ancak bu “vicdani kanaat”, soyut bir inanç anlamına gelmemektedir; delillerin bütüncül ve tutarlı bir değerlendirmesi sonucunda oluşan hukuki bir kanaati ifade eder. Özellikle dolaylı delillerin bulunduğu durumlarda, bu delillerin birbirini tamamlayan ve tek bir sonuca götüren bir yapı oluşturması gerekir. Aksi hâlde, yalnızca ihtimale dayanan bir değerlendirme mahkûmiyet için yeterli kabul edilemez.

Filmde ise Steve Harmon’a yöneltilen suçlama büyük ölçüde dolaylı deliller ve tanık beyanları üzerine kuruludur. Sanığın olay yerinde bulunmuş olması tek başına suç ortaklığını kanıtlamaz; bu durumun bilinçli ve kastî bir iştirakle bağlantısının somut biçimde ortaya konulması gerekir. Tanık anlatımlarındaki belirsizlikler dikkate alındığında, ortaya çıkan tablonun kesinlikten ziyade olasılık içerdiği söylenebilir. Bu durumda mahkûmiyet için gerekli olan “her türlü makul şüpheden uzak” ispat standardının sağlanıp sağlanmadığı tartışmalı hâle gelmektedir.

SAVUNMA HAKKI VE MÜDAFİİNİN ROLÜ

Ceza muhakemesinde savunma hakkı, adil yargılanma hakkının en önemli unsurlarından biridir. Anayasa’nın 36. maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddesi, herkesin kendisini savunma ve bir müdafiden yardım alma hakkına sahip olduğunu açıkça güvence altına almıştır. Ancak savunma hakkı yalnızca sanığın mahkemede söz alabilmesi ya da bir avukatının bulunması anlamına gelmez. Bu hak, iddia makamı karşısında gerçek anlamda bir denge kurulmasını da ifade eder. Ceza yargılamasında savcılık makamı devlet adına hareket etmekte ve geniş araştırma imkânlarına sahip bulunmaktadır. Bu nedenle savunmanın da delillere erişebilmesi, bunları tartışabilmesi ve karşı argüman geliştirebilmesi gerekir. Aksi hâlde savunma hakkı şeklen var olsa bile fiilen etkisiz kalabilir. Bu yönüyle savunma hakkı, yalnızca usule ilişkin bir düzenleme değil; yargılamanın adil biçimde yürütülmesinin temel güvencelerinden biridir.

Bu genel çerçeve dikkate alındığında, “Canavar Harmon” filmindeki savunma süreci ayrıca değerlendirilmelidir. Steve Harmon’un müdafii duruşma boyunca delillerdeki boşlukları ortaya koymaya ve müvekkilinin suça bilinçli olarak katılmadığını göstermeye yönelik strateji izler. Özellikle tanık beyanlarının tutarsızlıkları üzerinde durulması ve sanığın doğrudan eylemi gerçekleştirdiğine dair kesin bir delilin bulunmadığının vurgulanması, savunmanın yerinde bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir. Ancak film ilerledikçe, Steve’in yalnızca hukuki bir savunma yapmakla kalmadığı; aynı zamanda jüriye ve mahkeme salonuna kendisinin “canavar” olmadığını kanıtlama çabası içinde olduğu görülmektedir. Bu durum, savunmanın yalnızca deliller üzerinden değil, algı üzerinden de yürütülmek zorunda kaldığını düşündürmektedir.

Dolayısıyla film, savunma hakkının normatif güvenceleri ile uygulamadaki görünümü arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Savunmanın hukuki olarak mevcut olması, her zaman fiilen eşit ve etkili bir mücadele anlamına gelmemektedir. Özellikle iddia makamının söylem gücü ve yargılama sürecinin genel seyri dikkate alındığında, savunmanın yalnızca hukuki değil, aynı zamanda psikolojik bir mücadele verdiği anlaşılmaktadır. Bu durum, ceza muhakemesinde “silahların eşitliği” ilkesinin uygulamadaki sınırlarını da yeniden düşünmeyi gerektirmektedir⁴.

3- AİHM, Barberà, Messegué and Jabardo/Spain, 06.12.1988.

4- Feridun Yenisey / Ayşe , Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 245.

Sonuç olarak, “Canavar Harmon” filminde savunma hakkı yalnızca hukuki bir çerçeve içinde değil, yargılama atmosferi ve algısal unsurlar bağlamında da değerlendirilmesi gereken bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Savunmanın varlığı tek başına adil bir yargılama için yeterli değildir; önemli olan, bu hakkın gerçekten etkili biçimde kullanılabilmesidir. Film, savunma hakkının teorik güvenceleri ile uygulamadaki karşılığı arasındaki mesafeyi görünür kılmakta ve ceza muhakemesinde dengeyi ne kadar hassas olduğunu hatırlatmaktadır.

CEZA YARGILAMASINDA ALGI VE KİMLİK

Ceza muhakemesi fiil merkezli bir sistemdir. Yargılama, sanığın kişiliği ya da sosyal konumu üzerinden değil; isnat edilen eylemin hukuka uygun biçimde ispatlanıp ispatlanmadığı üzerinden yürütülmelidir. Ancak uygulamada, yargılama sürecinin yalnızca kurallar çerçevesinde ve teorik bir düzlemde ilerlemediği de açıktır. Mahkeme salonu, yalnızca hukuki argümanların değil, aynı zamanda insan psikolojisinin ve toplumsal algıların da etkili olduğu bir ortamdır.

Filmde Steve Harmon’un kimliği, sosyal çevresi ve yaşadığı mahalle dolaylı biçimde yargılama atmosferine dahil edilmektedir. Savcının “canavar” söylemi yalnızca hukuki bir nitelendirme değil; jüri üzerinde güçlü bir algı yaratma aracıdır. Bu durum, ceza yargılamasında tarafların yalnızca deliller üzerinden değil, söylem ve temsil biçimleri üzerinden de mücadele ettiğini göstermektedir.

Özellikle jüri sisteminde karar vericilerin hukuki bir eğitimden ziyade kendi yaşam deneyimlerine ve kişisel değerlendirmelerine dayanarak kanaat oluşturdıkları düşünüldüğünde, algısal unsurların etkisi daha belirgin hale gelmektedir. Bu durumda yargılama süreci yalnızca “somut olarak ne gerçekleşti?” sorusuna cevap aramakla kalmamakta; zaman zaman “bu fiili kim işlemiş olabilir?” ve hatta “sanık nasıl bir insandır?” gibi değerlendirmelere de kayabilmektedir. Oysa ceza muhakemesinin temel yaklaşımı, kişinin karakterini değil, isnat edilen eylemin hukuka aykırılığını ve ispat durumunu incelemektir.

Film de tam olarak bu kaymayı görünür kılmaktadır. Steve Harmon’un savunması bir aşamadan sonra sadece hukuki delillere dayanan bir argüman olmaktan çıkmakta; aynı zamanda kendisine yöneltilen “canavar” etiketine karşı bir kimlik savunmasına dönüşmektedir. Bu durum, mahkeme salonunda yalnızca delillerin değil, sanığa ilişkin algının da belirleyici olabildiğini göstermektedir. Böylece film, ceza yargılamasında hukuki ilkelerin toplumsal önyargılar ve algılar karşısında ne ölçüde korunabildiği sorusunu düşündürmektedir.

Steve’in yargılanması, ceza muhakemesinin insan unsurundan tamamen bağımsız işleyemeyeceğini göstermektedir. Karar vericiler hukuki normlara bağlı olmakla birlikte, değerlendirme sürecinde algılardan bütünüyle arınamazlar. Ceza yargılamasında asıl mesele yalnızca kuralların varlığı değil, bu kuralların algı karşısında ne kadar direnç gösterebildiğidir. Film, tam da bu hassas noktayı görünür kılarak, adil yargılamanın yalnızca hukuki değil aynı zamanda zihinsel bir tarafsızlık gerektirdiğini hatırlatmaktadır.

Sonuç

“Canavar” yalnızca suç yargılamasını anlatan bir film değildir; ceza muhakemesinin ne kadar insani, dolayısıyla ne kadar kırılğan bir alan olduğunu gösteren bir anlatıdır. Film boyunca gördüğümüz şey, hukuki ilkelerin varlığı ile bu ilkelerin uygulanışı arasındaki mesafenin her zaman kapatılamadığıdır. Masumiyet karinesi, ispat yükü, savunma hakkı ve silahların eşitliği gibi güvenceler normatif olarak açık ve nettir. Ancak karar verenlerin insan olduğu bir sistemde, algı ve temsil biçimleri bazen deliller kadar güçlü olabilmektedir.

Steve Harmon’un yargılanması bir noktadan sonra yalnızca “suçu işledi mi?” sorusuna indirgenmemekte; “nasıl bir insan?” sorusuyla iç içe geçmektedir. İşte film tam da bu kayma anını görünür kılar. Ceza muhakemesi teorik olarak fiil merkezlidir; fakat uygulamada karakter, kimlik ve sosyal konum karar sürecinin arka planına sızabilmektedir. Bu durum hukukun zayıflığı değil, insan faktörünün kaçınılmazlığıdır. Asıl mesele, bu insani etkilerin hukuki sınırları aşmasına izin verilip verilmediğidir.

Film, seyirciyi kesin bir cevaba zorlamaz. Ancak şu soruyu açık biçimde ortaya bırakır: Hukuki güvenceler gerçekten kararın temelini mi oluşturur, yoksa karar çoktan verilmişken güvenceler yalnızca onu meşrulaştıran bir çerçeve mi sağlar? Ceza muhakemesinin meşruiyeti, tam da bu soruya verilecek cevapta gizlidir.

Sonuç olarak “Canavar Harmon”, ceza yargılamasının yalnızca normlar bütünü olmadığını; aynı zamanda insan psikolojisi, algı ve temsil biçimleriyle iç içe geçmiş bir süreç olduğunu hatırlatmaktadır. Hukukun gücü, bu karmaşık alan içinde dahi fiil ile kimliği ayırabilme becerisinde yatmaktadır. Film, izleyiciyi ve hukuk öğrencisini aynı noktaya getirir: Adil yargılama, yalnızca doğru kararı vermek değil; o karara hangi yoldan ulaşıldığını da sorgulamaktır.

Kaynakça

T.C. Anayasası.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu.

Centel, Nur / Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 2023.

Öztürk, Bahri / Erdem, Mustafa Ruhan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

Yenisey, Feridun / Nuhoglu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

Şen, Ersan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

AIHM, Barberà, Messegue and Jabardo/Spain

CEZA MUHAKEMESİ KAPSAMINDA “THE TRIAL OF CHICAGO 7” FİLMİNİN İNCELEMESİ

Miray Leventoglu

Giriş

Ceza muhakemesi hukuku, maddi gerçeğe ulaşmayı amaçlayan ve bu amaca ulaşırken bireyin temel hak ve özgürlüklerini korumayı hedefleyen bir hukuk dalıdır. Ancak bu süreç yalnızca teknik kuralların uygulanmasından ibaret değildir; aynı zamanda insan onurunun, adalet arayışının ve devlet gücü karşısında bireyin korunmasının sınındığı bir alandır. Bir mahkeme salonunda verilen karar, yalnızca bir dosyayı değil, kimi zaman bir insanın hayatını, özgürlüğünü ve toplumsal itibarını belirler. Bu nedenle ceza muhakemesi, hukuk devletinin en hassas alanlarından biri olarak değerlendirilmelidir.

Ceza muhakemesi sistemi, devletin cezalandırma yetkisini keyfi kullanmasını engellemek için çeşitli kurallarla donatılmıştır. Bu kurallar ve ilkeler, yalnızca suçlunun cezalandırılmasını değil, masumun korunmasını da hedefler. Bu bağlamda adil yargılanma hakkı, savunma hakkı ve hâkimin tarafsızlığı, sistemin omurgasını oluşturan temel ilkelerdir.

2020 yapımı The Trial of Chicago 7 filmi, 1968 yılında Chicago’da gerçekleşen protestolar sonrasında 7 kişinin yargılanma sürecini konu almaktadır. Film, yalnızca tarihi bir davayı anlatmakla kalmayıp, ceza muhakemesinin temel ilkelerinin siyasi ve toplumsal baskılar altında nasıl zedelenebileceğini çok net bir biçimde ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada film, ceza muhakemesi hukuku bakımından değerlendirilerek özellikle adil yargılanma hakkı, hâkimin tarafsızlığı, savunma hakkı, delillerin değerlendirilmesi ve yargının siyasallaşması çerçevesinde incelenecektir.

Ceza Muhakemesinin Amacı ve Adil Yargılanma Hakkı

Ceza muhakemesinin temel amacı maddi gerçeğe ulaşmaktır. Ancak bu amaca ulaşılırken bireyin temel hak ve özgürlüklerinin korunması zorunludur. Ceza muhakemesi, yalnızca suç isnadının değerlendirilmesini değil, aynı zamanda devletin cezalandırma yetkisinin sınırlandırılmasını da ifade eder. Bu bağlamda adil yargılanma hakkı, Anayasa m.36 ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.6 kapsamında güvence altına alınmış temel bir haktır. Bu hak, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde, makul sürede, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri çerçevesinde yargılanmayı ifade eder. Filmde adil yargılanma hakkının özellikle “eşitlik” ve “tarafsızlık” boyutlarının zedeleniği görülmektedir. Savunma avukatı William Kunstler’in taleplerinin sık sık reddedilmesi ve sözünün sürekli kesilmesi, savunma makamının dezavantajlı bir konuma itildiğini göstermektedir. Buna karşılık iddia makamının daha rahat hareket edebilmesi, dengenin bozulduğunu ortaya koymaktadır. Savunmanın sistematik biçimde sınırlandırılması, silahların eşitliği ilkesini açık biçimde zedelemektedir. Ayrıca jüri önünde Kunstler’in azarlanması ve zaman zaman küçümsenmesi, savunmanın ciddiyetinin sarsıldığı yönünde bir algı yaratmaktadır. Ceza muhakemesinde yalnızca kararın adil olması yeterli değildir; sürecin de adil görünmesi gerekir. Film, yargılama sürecinin adillğine duyulan güvenin nasıl yok olduğunu ve bunun muhakemenin haklılığını ve geçerliliğini nasıl tartışmalı hale getirdiğini göstermektedir. Oysa ceza muhakemesinde esas olan, sanığın isnat edilen fiili işleyip işlemediğinin hukuki açıdan değerlendirilmesidir. Sanığın dünya görüşü, siyasi kimliği veya ideolojik duruşu, yargılamanın merkezine yerleştirilemez. Ceza muhakemesi, kişileri düşünceleri nedeniyle değil, yalnızca kanunda açıkça suç olarak düzenlenmiş fiilleri nedeniyle yargılar.

Filmde Abbie Hoffman’ın mahkeme sürecinde dile getirdiği en dikkat çekici noktalardan biri, yargılamanın fiillerden ziyade düşünceler üzerinden yürütüldüğüne ilişkin eleştirisidir. Mahkeme sırasında kendisine polislerle olan tutumu ve protestolardaki söylemleri sorulduğunda, Hoffman’ın verdiği cevap yargılamanın yönünü açık biçimde ortaya koymaktadır. Özellikle “Daha önce hiç düşüncelerimden yargılanmadım.” şeklindeki ifadesi, davanın merkezinde yer alan sorunu özetler niteliktedir. Bu ifade, yargılamanın sanıkların somut eylemlerinden ziyade politik kimlikleri ve görüşleri üzerinden şekillendiği izlenimini güçlendirmektedir. Abbie Hoffman’ın polis müdahalesine karşı meydan okuyan tavrı, hukuki bir değerlendirme konusu olmaktan ziyade ideolojik bir duruşun yargılanması şeklinde sunulmaktadır. Böyle bir yaklaşım, fiil ile düşünce arasındaki ayrımın bulanıklaşmasına yol açmaktadır. Oysa ceza muhakemesinde kişi yalnızca kanunda açıkça suç olarak düzenlenmiş fiilleri nedeniyle yargılanabilir. Düşünceler, siyasi görüşler veya sistem eleştirileri cezai sorumluluğun konusu yapılamaz. Ceza muhakemesi hukuku, düşünce özgürlüğü ile suç teşkil eden fiil arasında net ve kesin bir ayrım yapar. Bu ayrımın ortadan kalkması veya zayıflaması, hukuk devletinin temel ilkelerini ve masumiyet karinesini zedeleyebilecek niteliktedir.

Hâkimin Tarafsızlığı ve Objektif Görünüm İlkesi

Hâkimin tarafsızlığı, ceza muhakemesinin en hassas unsurudur. Tarafsızlık yalnızca karar anında değil, yargılamanın her aşamasında korunmalıdır. Hâkimin sözleri, tavırları ve delil değerlendirme tercihleri bile yargılamanın atmosferini etkileyebilir.

Filmde hâkim Julius Hoffman’ın savunmaya karşı mesafeli ve süreç boyunca küçümseyici tavrı, objektif tarafsızlık ilkesini zedelemektedir. Savunmanın taleplerinin sistematik biçimde reddedilmesi, jüri önünde savunmanın itibarsızlaştırılması yargılamanın dengesini bozmaktadır.

Özellikle dönemin eski Adalet Bakanı Ramsey Clark’ın ifadesinin jüri huzurunda değerlendirilmemesi dikkat çekicidir. Clark’ın savunma lehine olabilecek beyanlarının jüriye sunulmaması, delillerin serbestçe tartışılması ilkesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Bu durum jürinin karar sürecinin dolaylı biçimde yönlendirilmesi anlamına gelmektedir. Hâkimin hükümet tarafına daha yakın bir konumda görünmesi ve sanıklara karşı mesafeli yaklaşımı, yargılamanın siyasi bir eksende ilerlediği izlenimini doğurmaktadır. Hatta filmde yargılanan kişiler arasında geçen konuşmada bu durum için davanın siyasi bir dava olduğu ve zaten kararın verildiği bahsedilir. Gruptaki bazı kişiler ve izleyiciler olarak ilk olarak tam katılmasakta filmin sonlarına doğru maalesef hepimiz hemfikir oluyoruz. Ancak günün sonunda ceza muhakemesi siyasi iktidarın devamlılığını sağlama aracı değildir. Eğer hâkim, yargılamada siyasi bir tutum sergilerse, muhakeme süreci güç gösterisine dönüşebilir.

Savunma Hakkı ve Bobby Seale Örneği

Savunma hakkı, ceza muhakemesinin en temel güvencesidir. Devletin iddia makamı karşısında bireyin kendisini koruyabilmesi için etkili savunma imkanına sahip olması gerekir. Savunma hakkı; müdafî yardımından yararlanma, delil sunma, tanık sorgulama ve iddialara cevap verme gibi unsurları içerir. Filmde Bobby Seale karakteri üzerinden savunma hakkının ağır biçimde ihlal edildiği görülmektedir. Seale’in kendi avukatına erişememesi ve buna rağmen yargılanmaya devam edilmesi, sürekli olarak kendini savunma hakkından alıkoyulması savunma hakkının özüne dokunmaktadır. Daha da çarpıcı olan ise Seale’in mahkeme salonunda bağlanarak ve ağzı kapatılarak yargılanmasıdır. Bu sahne, filmdeki en sarsıcı anlardan biridir. Bir sanığın fiziksel olarak susturulması, ceza muhakemesinin amacına komple ters düşmektedir. Ceza muhakemesi, bireyin devlet karşısında korunması için vardır; sanığın susturulması ise bu koruma mekanizmasının işlemediğini göstermektedir. Kunstler’in Seale adına yaptığı itirazların dikkate alınmaması ve sadece savcı karşı çıktığı zaman onun dinlenmesi savunma makamının etkisizleştirildiği izlenimini güçlendirmektedir. Savunma hakkının zayıflatılması, muhakemenin yalnızca taraflarından birini değil, sistemin bütününe etkiler. Çünkü güçlü bir savunma, doğru bir kararın oluşmasına katkı sağlar.

Delillerin Değerlendirilmesi ve Vicdani Kanaat

Ceza muhakemesinde deliller serbestçe değerlendirilir ve hâkim vicdani kanaatine göre karar verir. Ancak bu kanaatin oluşabilmesi için tüm delillerin hukuka uygun şekilde elde edilmiş ve çelişmeli yargılama ilkesi çerçevesinde tartışılmış olması gerekir. Filmde savunma lehine olan tanıkların ve görüntülerin sınırlandırılması, delillerin objektif değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Özellikle polis müdahalesinin boyutuna ilişkin unsurların asla yeterince dikkate alınmaması, yargılamanın tek taraflı ilerlediği izlenimini doğurmaktadır. Vicdani kanaat keyfilik anlamına gelmez. Kanaatin hukuki temele dayanması gerekir. Film, delillerin eşit biçimde tartışılmaması halinde kararın, mahkemenin ve adaletin nasıl tartışmalı hale gelebileceğini çok iyi bir biçimde ortaya koyar.

Yargının Siyasallaşması ve Hukuk Devleti İlkesi

Filmde dikkat çeken en önemli hususlardan biri, yargılamanın siyasi atmosferden etkilenmesidir. Sanıkların protesto hareketleriyle ilişkilendirilmesi ve kamuoyundaki algının mahkeme sürecine yansması, muhakemenin tarafsızlığını tehdit etmektedir. Tom Hayden’ın savaş karşıtı söylemleri ve Abbie Hoffman’ın sistem karşıtı duruşu, yargılama sürecinde hukuki değerlendirmeden ziyade ideolojik bir tartışma konusu haline gelmektedir. Bu durum, ceza muhakemesinin maddi gerçeğe ulaşma amacından uzaklaşma riskini ortaya koymaktadır. Hukuk devleti ilkesine göre yargı organları, siyasi baskılardan bağımsız hareket etmelidir. Eğer mahkeme süreci kamuoyuna mesaj verme veya siyasi otoriteyi tatmin etme aracına dönüşürse, adalet sistemi zarar görür. Film, bu tehlikeyi gözler önüne sermektedir.

Masumiyet Karinesi ve Kamuoyu Algısı

Masumiyet karinesi, suçluluğu kesinleşene kadar herkesin masum sayılmasını ifade eder. Filmde sanıkların kamuoyu nezdinde “isyancı”. “devlet karşıtı”, “polis karşıtı” olarak etiketlenmesi, bu ilkenin zedelenmesine yol açar. Mahkeme sürecinde sanıkların siyasi kimliklerinin öne çıkarılması, isnat edilen fiilin önüne geçmektedir. Eğer bir sanık daha yargılama tamamlanmadan suçlu olarak algılanırsa, muhakemenin tarafsız yürütülmesi zorlaşır. Film bu algı mekanizmasını açık biçimde ortaya koymaktadır.

Türk Ceza Muhakemesi ile Kısa Karşılaştırma

Filmde jüri sistemi uygulanmaktadır. Türk ceza muhakemesi sisteminde ise jüri bulunmamaktadır; karar hâkim tarafından verilir. Ancak her iki sistemde de temel ilke, delillerin serbestçe değerlendirilmesi ve tarafsız bir karar verilmesidir. Türk hukukunda da savunma hakkı, silahların eşitliği ve hâkimin tarafsızlığı anayasal güvenceler altındadır. Filmde görülen uygulamalar, Türk hukuk sistemi açısından da kabul edilemez niteliktedir. Bu karşılaştırma, adil yargılanma hakkının evrensel bir ilke olduğunu ve farklı hukuk sistemlerinde benzer güvencelerle korunduğunu göstermektedir.

Polis Müdahalesi, Orantılılık İlkesi ve Yargılamaya Etkisi

Filmde protestolar sırasında polisin kalabalığa karşı uyguladığı sert müdahale, ceza muhakemesi hukuku açısından yalnızca bir güvenlik meselesi değil; muhakemenin başlangıç noktasını etkileyen önemli bir unsurdur. Ceza muhakemesi, yalnızca mahkeme salonunda başlayan bir süreç değildir. Yakalama, müdahale ve soruşturma evresi de muhakemenin bütünlüğü içinde değerlendirilmelidir. Devletin zor kullanma yetkisi sınırsız değildir. Bu yetki, hukuk devleti ilkesi çerçevesinde ölçülülük ve orantılılık ilkeleriyle sınırlandırılmıştır. Orantılılık ilkesi gereğince güç kullanımı; gerekli, elverişli ve ölçülü olmalıdır. Filmde protestocuların eylemleri ile polisin müdahalesi arasındaki dengenin tartışmalı olduğunu görürüz. Müdahalenin şiddeti, olayların ilerleyişinde belirleyici bir rol oynamıştır. Bu durum, sanıklara yöneltilen suçlamaların değerlendirilmesinde önem taşımaktadır. Eğer olayların büyümesinde polis müdahalesi belirleyici olmuşsa, sanıkların “isyana teşvik” veya “kamu düzenini bozma” kastının varlığı yeniden değerlendirilmelidir. Ceza muhakemesinde maddi gerçeğe ulaşmak için olayın bütün koşulları tarafsız biçimde incelenmelidir. Ancak tabikide hakim bunları film boyunca dikkate almaz. Ayrıca polis müdahalesinin sertliği, kamuoyunda protestocuların “tehlikeli” ya da “şiddet yanlısı” olarak algılanmasına yol açmaktadır. Bu algı, masumiyet karinesinin toplumsal boyutunu zedelemektedir. Sanıkların daha yargılama tamamlanmadan kamuoyu nezdinde suçlu konumuna yerleştirilmesi, yargılamanın tarafsız atmosferini etkilemektedir.

Polis müdahalesine ilişkin görüntülerin ve tanık beyanlarının mahkeme sürecinde yeterince tartışılmaması veya dinlenen 27 tanığın hepsinin sadece hükümet yanlısı gizli polis olması ise delillerin bütüncül değerlendirilmesi ilkesini zayıflatmaktadır. Zaten çapraz sorguda da dinlenen tanıkların soruları nasıl manipüle ettiğini de film boyunca net bir şekilde görüyoruz.

Sonuç olarak film, devletin zor kullanma yetkisinin sınırlarının aşılmasının yalnızca kolluk faaliyetini değil, devamındaki ceza muhakemesi sürecini de etkileyebileceğini göstermektedir. Orantısız güç kullanımı, hem olayın gelişimini hem de yargılamanın atmosferini şekillendirmiştir. Bu durum, ceza muhakemesi hukukunda sürecin bütünsel değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç

The Trial of the Chicago 7 filmi, ceza muhakemesinin yalnızca teknik, kitap bir süreç olmadığını; siyasi, toplumsal boyutları olan karmaşık bir alan olduğunu göstermektedir. Abbie Hoffman, Tom Hayden ve özellikle Bobby Seale üzerinden savunma hakkı ve adil yargılanma ilkelerinin nasıl zedelenebileceği açıkça ortaya konulmuştur.

Hakim Julius Hoffman’ın tutumu ise tarafsızlık ilkesinin ihlalinin muhakemenin geçerliliğini nasıl sarsabileceğini göstermektedir. Film, adaletin yalnızca doğru karar vermekle değil, doğru yöntemle karar vermekle sağlanabileceğini hatırlatmaktadır.

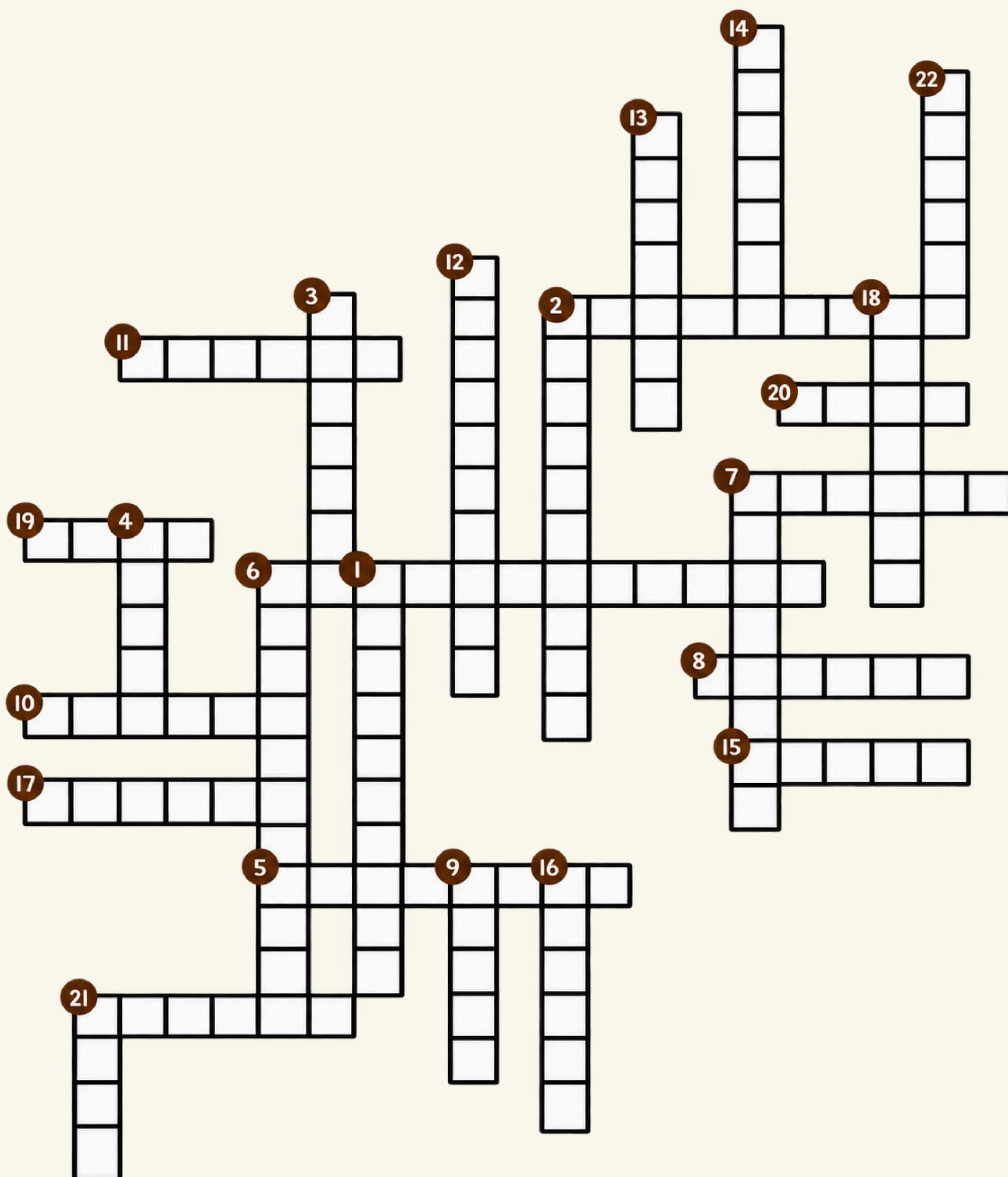
Adil yargılanma hakkı yalnızca bireysel bir güvence değil, toplumun adalet duygusunu koruyan temel bir ilkedir. Bir yargılama sürecinde tarafsızlık ortadan kalktığında, verilen kararın doğruluğundan bağımsız olarak adalet algısı zarar görür. Film, ceza muhakemesinin bu hassas denge üzerine kurulu olduğunu ve bu dengenin bozulmasının hukuk devleti açısından ciddi sonuçlar doğurabileceğini etkili biçimde ortaya koymaktadır.

Ş N Z Z D Ğ O Z F V L D K Ç J
L I C S O G K C F S H Ü Ç Z U
Z D Y Ş N R S İ İ D Ğ Z D L G
İ T E K A S T Ç J S Z M E S V
L G M E T Ş K N K J T I K F İ
Y I İ C A T İ A A I O İ L L Ş
E A N J N I N P R H N C N Ç Ü
T G Z Ç C Ğ Ğ B İ Z U E Ğ A U
L D V F K Y S V N Ğ J D O N F
İ Ö A M Ş I C Ğ E B Ü Ş E K Z
K İ C Ğ A R C Ü Ğ C P Y G C Ğ
L Y Z A M A N A Ş I M I Ç L A
I O K Ğ P D B N Ş G Ç E Ğ B E
F H R H N U F T A N İ K H L N
S E Ğ İ Ü A Ğ B D E L İ L A A

- *ZİLYETLİK*
- *ZAMANAŞIMI*
- *TANIK*
- *YEMİN*
- *DELİL*

- *İSTİNAF*
- *KARİNE*
- *KAST*
- *FAİL*
- *DONATAN*

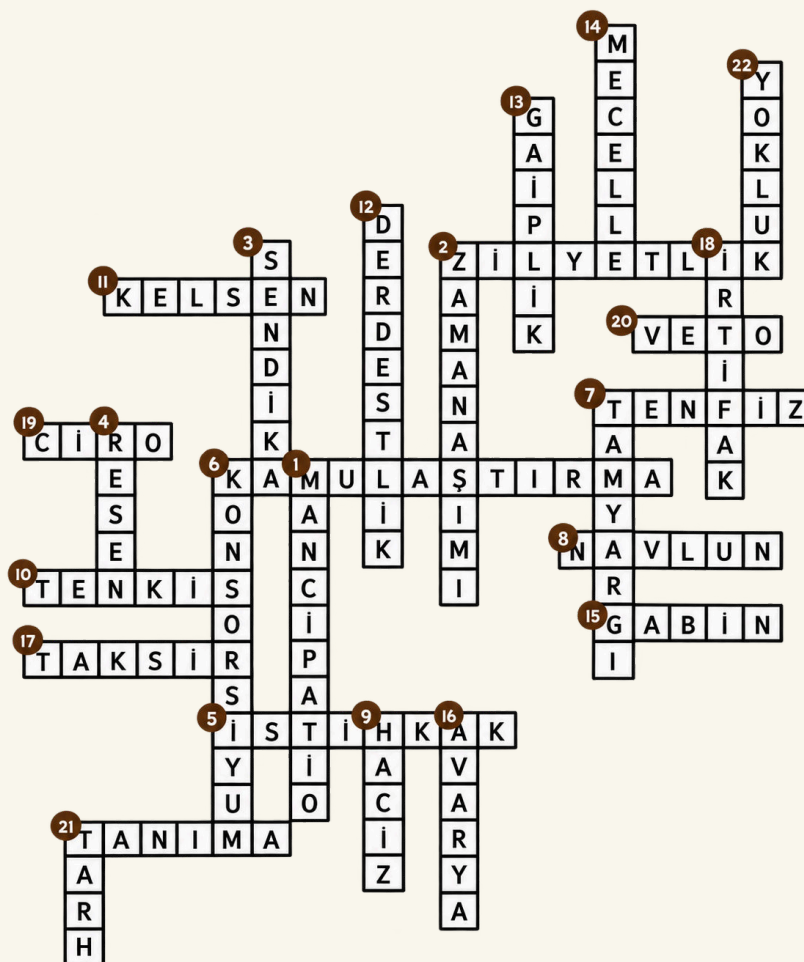

Yukarıdan Aşağıya

- 1- Roma hukukunun en eski ve katı döneminde, işlemlerin geçerli olması şahitler huzurunda yapılması gereken şekle bağlı hukuki işlem türü
- 2- Alacak hakkının belli bir süre içinde talep edilmemesi durumunda, borçlunun borcu ödemekten kaçınma (def'i) hakkı kazanması durumu
- 3- İşçilerin, ekonomik ve sosyal haklarını korumak ve geliştirmek amacıyla bir araya gelerek kurdukları yasal tüzel kişilik
- 4- Kendiliğinden, kimsenin isteği veya başvurusu olmadan anlamına gelen hukuki terim
- 6- Tek bir şirketin gücünün yetmediği büyük işleri yapmak için kurulan, her ortak, sadece kendi uzmanlık alanına giren ve sözleşmede üstlendiği spesifik iş kısmından sorumlu olduğu ortaklık türü
- 7- İdare hukukunda, idarenin hukuka aykırı bir işlemi nedeniyle hakları ihlal edilen kişilerin, bu zararın tazmini amacıyla idari yargıda açtıkları dava türü
- 9- İcra takibinin kesinleşmesinden sonra, alacaklının talebiyle borçlunun mal, hak ve alacaklarını devlet eliyle fiilen veya kayden el konulması işlemi
- 12- Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir davanın daha önceden açılmış ve halen başka bir mahkemede görülmekte olması durumu
- 13- Ölüm tehlikesi içerisinde kaybolan veya kendisinden uzun süre haber alınamayan bir kişinin, mahkeme kararı ile hukuken ölmüş sayılması durumu
- 14- Osmanlı'nın dini kurallara dayalı Medeni Kanunu olan ve 1926'da Atatürk devrimleriyle tarihe karışan hukuki metin
- 16- Müşterek bir deniz tehlikesinden gemiyi ve yükü kurtarmak amacıyla kaptan tarafından bilerek ve makul bir şekilde yapılan olağanüstü fedakarlık ve masrafların genel adı
- 18- Eşya hukukunda sahibine bir taşınmaz mal üzerinde tam mülkiyet hakkı vermeyen, sadece o maldan kullanma ve yararlanma yetkisi tanıyan hakların genel adı
- 21- Vergi alacağının kanunlarda gösterilen fiili ve hukuki durumların gerçekleşmesiyle doğması ve miktarının idarece hesaplanması işlemi
- 22- Bir hukuki işlemin kurucu unsurlarındaki eksiklik nedeniyle baştan itibaren hiç doğmamış sayılması durumu

Soldan Sağa

- 2- Eşya hukukunda bir kişinin taşınır veya taşınmaz mal üzerindeki fiili hakimiyeti, o malı elinde bulundurma durumu
- 5- Haczedilen bir malın üzerinde borçlu dışında üçüncü bir kişinin mülkiyet veya rehin gibi bir hak iddia etmesi durumunda açılan dava türü
- 6- İdarenin kamu yararı amacıyla, özel mülkiyette bulunan bir taşınmaza bedelini peşin ödemek kaydıyla devlet gücüyle el koyması işlemi
- 7- Milletlerarası hukukta bir devletin kendi sınırları içindeki egemenlik gücünü kullanarak yabancı devlet mahkemelerinin kararlarını kendi ülkesinde geçerli kılmak için açılan dava türü
- 8- Deniz ticaretinde, geminin tamamını veya bir kısmını bir ücret karşılığında taşıtana tahsis ederek deniz yoluyla yük taşımayı taahhüt eden sözleşme türü
- 10- Miras bırakanın saklı payları aşarak yaptığı ölüme bağlı tasarrufların iptali için mirasçılar tarafından açılan dava türü
- 11- Saf hukuk teorisini kuran, hukuku ahlak ve siyaset gibi dış unsurlardan arındırarak sadece normlar hiyerarşisi olarak açıklayan düşünür
- 15- Borçlar hukukunda bir sözleşmenin yapılması sırasında taraflardan birinin diğerinin zor durumda kalmasından, düşüncesizliğinden veya deneyimsizliğinden yararlanarak yarattığı aşırı yararlanma durumu
- 17- Failin suç oluşturan neticeyi bilerek ve isteyerek yapmadığı halde, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak zarara ve tehlikeye yol açması durumu
- 19- Kıymetli evraktan doğan hakların başkasına devredilmesi amacıyla senedin arkasına yazılan ve imzalanan irade beyanı
- 20- Anayasa hukukunda yürütme organının parlamentonun kabul ettiği bir kanunu tamamen reddetmeyip yeniden görüşülmesi için meclise geri gönderme yetkisi
- 21- Uluslararası hukukta bir devletin veya hükümetin, diğer devletler tarafından hukuken varlığının ve meşruiyetinin kabul edilmesi işlemi

Bir milletin ruhunda, hayata bakışın değişimi ne derecede esaslı ve derin ise, o milletin hukukunun değişmesi de o oranda ciddi ve kapsamlı olur.

K. Atatürk

VERİTAS

Bir öğrenci dergisidir.

Bir sonraki sayımızda sizlerin de yazılarını bekliyoruz.

İletişim: veritas@okan.edu.tr

